

הישיבה המאה-ועשרים-ושתיים של הכנסת השביעית

יום רביעי, ד' כסלו תשל"א (2 דצמבר 1970)
ירושלים, הכנסת, שעה 13.00

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ב. צ. קשת:

היום על שולחן הכנסת, לקריאה שנייה ושלישית: חוק גירות ערך (תיקון מס' 2), תשל"א-1970, שחזר מוועדת הכספים.

חברי הכנסת, הנני פותח את הישיבה. תחילה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מוזכר הכנסת ה. ליאור:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונח

ב. הצעות לסדר-היום

1. בידור קלוקל והסכנה החינוכית

היו"ר ב. צ. קשת:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף ט"ז של סדר-היום: הצעות לסדר-היום. ראשונה, הצעתו של חבר-הכנסת גרוס: בידור קלוקל והסכנה החינוכית. רשות הדיבור לחבר-הכנסת גרוס.

חושבני, לכן, שמוטלת עלינו חובה ציבורית ומוסרית להתדיע מעל במת הכנסת נגד הצגת תיעוב ופיגול זו, ולא רק נגד הצגת "קפוץ", אלא בכלל לגולל את כל בעיית הפורנוגרפיה המשתוללת בארצנו.

חברי הכנסת. כנציגי העם חייבים אנו לשאול את עצמנו: לקראת מה אנו דוהרים בעיניים עצומות? לאן אנו מובילים את הנוער היקר שלנו? העליתי את הנושא הזה כדי לשאול את עצמנו: מדוע אנחנו מחשים, מדוע מרשים להעלות על הבמה הצגות מעין אלה וכדומה להן?

מישהו לחש באזני, שעל-ידי העלאת הנושא על סדר-היום אנחנו עושים שירות תעמולה למחזמר הזה. כדי שלא אכשל, חס-וחלילה, בחטא זה, בעשיית תעמולה ל"קפוץ", רצוני לקרוא לפניכם, חברי הכנסת, ולפני המחזמר "קפוץ". בעתון "דבר", שהוא עתונה של מפלגת הדוב, נכתבו במאמר מערכת, ביום שני, הדברים הבאים: "קפוץ" מוכיח, קודם כל, שכל מה שהם, כלומר הגויים, יכולים לעשות אנו יכולים לעשות יותר טוב, ואם בעירום מדובר – אנחנו יכולים להיות עירומים יותר. "קפוץ" הוא כל כולו חקוי סחורת יבוא. "קפוץ" קובע סטנדרטים ישראלים שיער, פתח את הסכרים".

בעתון "מעריב", בגיליון של יום שני שעבר, ה-30 בנובמבר, כותב משה בן-שאל בדברים הבאים: "אילו לא חבל היה על המקום המתבזבז – הייתי מותיר כאן שטח לבן ורק הוא בודאי היה אומר את שיש לומר על "קפוץ" ביתר תבונה, אלא שהתבונה אינה תמיד הדרך הטובה שבה ניתן להגיב על מה שהנו חסר תבונה לח-לוטין. מהדורת כיס זולה, זולה מאוד, זולה מאוד מאוד של "שיער", ממולמל משהו על בוגרי שמיניות של תיכון עירוני".

כך כותבים סופרים דברי ביקורת קטלנית, ואין לחשוך בהם שהם רגישים כמונו, הדתיים, לפורנוגרפיה. בכל זאת הם כותבים מה שהם כותבים – דברי ביקורת קטלנית על מחזה מביש זה. בקיצור אפשר לסכם: זימה יש כאן – אמנות אין כאן.

ביקורת זו היא אות קלון לוועדה לביקורת סרטים ומחזות, שנתנה את הגושפנקא להציג תיעוב זה לפני הציבור. כלומר, הוועדה לביקורת סרטים ומחזות לא ראתה במחזמר מה שראה סופר של עתון, לא הבחינה

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נבכדה. התעוררתי להעלות מחדש נושא לא מכובד זה על סדר יומה של הכנסת בעקבות מכתב אחד שפורסם בעתון "הארץ" ביום 19 בנובמבר, הוא מכתבו של פרופסור הראל-פיש מאוניברסיטת בר-אילן. מאחר שלפרופסור הראל-פיש הזכות הראשונית, זכות היוצרים, אמסור לו תחילה את רשות הדיבור ואקרא קטע מן המכתב שפורסם בעתון תחת הכותרת "זימה במסווה של אמנות". אני מצטט: "במוסף השבועי של עתונכם מיום י"ד בחשון אני קורא על 'מחזמר' ישראלי בשם 'קפוץ'. לפי התיאור של כתבכם, מר מיכאל אוהד, המבוסס על שיחה עם תבמאי והשחקנים המלווה בצילומים, מדובר על הצגה מוזיקלית אבנר-דית, אשר למענה ניצבת הבימה באמצע האולם והקהל מתקבץ סביבה". אינני יכול, משום כבוד הבית, לצטט כל מה שנאמר כאן, במכתב זה, ואצטרף זאת לפרוטוקול. פרופסור הראל-פיש ממשיך ואומר: "כדאי להם לדעת שאפילו בלונדון הפרמיסיבית, ששם מותר כעת על הבמה כל דבר מכוער ללא גבול, התערבה המשטרה ועצרה על הצגה מעין זו לפני כשנה וחצי. הייתכן שבארץ ישראל תינתן רשות לערוך אורגיה כזאת על הבימה במקום ציבורי ובלבד של יפז? פרופסור הראל-פיש ממשיך ואומר: "אירועים כאלה, שהם החיקוי של המכוער והמזוהם ביותר בתרבות המערב של ימינו, עלולים להרוס לנו כל מערכת חינוך ותרבות יהודיים מכל סוג שהוא, בין של הדתיים ובין של הלא-דתיים. כי אין כאן אלא הניגוד הגמור לכל הקשור ברוח ישראל סבא. אם לא יושם קץ לתופעות כאלה – ובכוח המשטרה והשלטונות לאסור עליהם בלי שום צורך בחקיקה חדשה – ברור לי שלא יהיה טעם להמשיך להטיף 'לתודעה היהודית' בחינוך צעירינו". עד כאן דבריו של פרופסור הראל-פיש.

חשבתי לתומי, שאחרי מכתב מזועזע זה תחדד הממשלה ויחדרו שר הפנים להורות לוועדה לביקורת סרטים לעכב את הצגת המחזמר "קפוץ" על מנת להעבירו מחדש תחת שבט הביקורת. אבל השתוממתי לראות בעתונות, שאכן המחזמר הועלה על הבמה ביום.

האם אין חוק זה מספיק לשופטים המכובדים לומר שיש לסגור את בוטיק המין? האם לא מוכרים שם תמונות תועבה? והרי כך נאמר במפורש בחוק. מה הוויכוח הזה, מה הפולמוס הזה? וכדי להשיג את הפור-נוגרפיה ואת התמונות לובשים גרב על הפנים ומתנפלים על עוברים ושבים, גונבים מכוניות והולכים לשדוד תחנת בניין וכדומה. הנוער הזה פועל תחת לחץ עצום של היצר המיני כדי להשיג את מבוקשו בכל מחיר, גם במחיר פריצה, רציחה, שוד וגניבה.

האם איננו יכולים לבלום את רודפי בצע אלה ורודחי נפשות מסוגם של בעלי בוטיק המין ושל "שיער" ושל "קפוז"? :

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) :
כמה מקבלת אגודת ישראל בעד הפירסומת למפ-עלים אלה?

שלמה יעקב גרס (אגודת ישראל) :
אתה אני לא מתווכח בנושא זה. יש לך חלק מכובד בהשחתת הנוער. יש לך זכות ראשונים. אתה התחלת בזה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) :
הפירסומת שלך שווה 210 אלף לירות, מחיר המירון באשקלון.

שלמה יעקב גרס (אגודת ישראל) :
אינני מתווכח אתה בנושא זה. אני מכיר את דעותיך בעניין. הגשת עכשיו חוק להחזיר את ההומו-סקסואליות. כבוד גדול לכנסת ישראל אם אתה יושב בה.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי) :
ועוד נושא זקן . . .
(חבר הכנסת מ. פרוש קורא קרי-את-ביניים)

שלמה יעקב גרס (אגודת ישראל) :
האם הכל מותר? מה עוד אסור? אתמול הופיעה ידיעה בעתונות שהוועדה פסלה בכל זאת את מחזהו של המשורר אבידן, כנראה תחת לחץ דעת הקהל.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) :
אם אתה כבר עושה לו פירסומת, זה סרט ולא מחזה.

שלמה יעקב גרס (אגודת ישראל) :
אתה יכול לדבר מה שאתה רוצה. הנימוק הוא שחברי הוועדה סלדו מקטעי מישגל — אני מצטער שאני נאלץ להשתמש במלים אלה — בנוכחותו של יהודי מוזקן עטור טלית ותפילין, וקטע דומה אחר, יהודי עם טלית ותפילין למרגלות הצלב.

מי יגלה עפר מעיניך, חיים נחמן ביאליק, המשורר הלאומי של "אל הצפור" ושל "המתמיד", לראות לאיזה מדרון תהומי של דמורליזציה ושנאה עצמית הידרדרו תלמידים ומשוררים בישראל בשנת 1970. אלה משוררים ישראל. הטלית והתפילין שהיו בכל הדורות סמל של קדושה וקידוש השם — עכשיו בא משורר שקורא לעצמו משורר ישראלי ומשלב יחד מעשה זנות עם יהודי, עם זקן, עטור טלית ותפילין ועומד על-יד הצלב. אלה מחנכי

מה יש במחזמר זה. למעשה, הוועדה הזאת הפכה למוסד לעידוד הפורנוגרפיה, הפורנוגרפיה הפרועה ביש-ראל. זוהי ועדה להרעלת בארות המים שלנו ולא ועדה לביקורת סרטים. האם פלא הדבר, חברי הכנסת, ששודדים דעולי פנים מסתובבים בצהרי יום ורוצחים אנשים כדי לשדוד כמה עשרות לירות? האם פלא הדבר שפורצים, גונבים, חוטפים ארנקים ומשתוללים בכל רחובות העיר ביום ובלילה? האם פלא הדבר . . .

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית) :
איך היית מגדיר את המחזה שהיה אתמול על-יד הכותל המערבי?

שלמה יעקב גרס (אגודת ישראל) :
בכל פינה ובכל כבישי הארץ מסתובבות נערות סוטות.

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית) :
איפה ינקו השראה הבריונים שהתנפלו אתמול על צוות הטלוויזיה?

שלמה לורנץ (אגודת ישראל) :
איזו השוואה. איך לא מתביישים?

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל) :
האם אפשר לחייב כל אזרח להצטלם בישראל?

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית) :
אפשר לחייב אותו לשמור על החוק.

יצחק רפאל (מפד"ל) :
צריך קודם לבקש רשות, לשאול אם הוא רוצה להצטלם.

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית) :
זה נכס לאומי ולא נכס של ציבור. זה נכס לאומי שצה"ל נלחם עליו ולא בחורי הישיבה.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל) :
אבל להשוות זאת עם זימה ציבורית? להשוות את הכותל המערבי עם זימה ציבורית?

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) :
מתי בריונות היא בסדר לפי הדת ומתי לא?

שלמה יעקב גרס (אגודת ישראל) :
האם פלא הדבר, אחרי שמפטמים את הנוער ברעל פורנוגרפי, האם פלא שחלק מן הנוער מאבד את עשתו-נוחיו והציבות הנפשית ונותן פורקן לגרוי היצרים על-די ביצוע כל סוגי פשע?

חברי הכנסת, בתל-אביב נפתחה זה עתה חנות בוטיק המין, ואנו מחשים. הנוער זורם לשם כדי לרכוש סחורה טרייה שהגיעה זה עתה. המשטרה והשופטים הנכבדים מתווכחים אם אפשר לאסור זאת או לא.

חברי הכנסת. בחוק הפלילי סעיף 179 נאמר במפורש: (א) המוכר או המחזיק ברשותו לשם מכירה, השכרה או הפצה, או המדפיס וכו', כל חומר תועבה, בין בדפוס או בכתב, או כל תמונת תועבה, צילום, שירטוט העשוי לגרום להשחתת המוסר; או (ב) המציג לראווה או מפיץ לשם הצגה . . . שירטוט או דוגמא מתועבים; או (ג) המנהל או משתתף בכל עסק לשם מכירה או פירסום או הצגה של כל חומר תועבה — ייאשם בעוון ויהיה צפוי למאסר שלוש חודשים או ל-100 לירות קנס או לשניהם גם יחד.

במאסר. לא רק שלא היו נותנים לך לשבת בכנסת, היו גם אוסרים עליך להסתובב ברחוב. מה שאתה מעולל לנוער שלנו!

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד היושב-ראש, עברתי בשתיקה כאשר חבר כנסת אמר שמעשה פרלמנטרי שלי גובל בבגידה. אבל יש גבול כאשר חבר כנסת כאן אומר שלא צריך לתת לחבר כנסת להיכנס לבניין הכנסת. יש בכל זאת גבול.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אני מוכן לפרש את זה. אני מוכן להבהיר את דברי.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

במעשיך אתה עושה מעשה בגידה נגד המדינה.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

רק לפני שבועיים הוכחת את עצמך.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש את התערבות היושב-ראש כאשר חבר כנסת מכנה כבגידה פעולה פרלמנטרית של אדם שנבחר לכנסת.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אמרת שהמעשה שלך גובל בבגידה.

(חבר-הכנסת מ. פרוש קורא קרי-

את ב'יניים)

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אני פונה ליושב-ראש, לא אליך. בלום פיי. בלום פיי כשאני מדבר אל היושב-ראש.

הי"ד ב. צ. קשת:

חבר-הכנסת אבנרי, שמעתי את קריאתך. אין לי כל אפשרות אפילו לחשוב על הפנייה שלך, בגלל הצעקות. אחשוב על הפנייה אחרי-כך, ואז אגיב עליה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

תודה רבה.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

לכאורה מה לנו לבוסס בבזבז הזה? מדוע אנחנו מוזקקים לנושאים מעין אלה? אבל דעו לכם, חברי הכנסת הנכבדים, כי אנחנו מודאגים ונחרדים מן האזהרות החמורות של תורתנו הקדושה, וישראל ערבים זה לזה, כי שום חטא אינו כה חמור וכה מסוכן בשבילנו כמו החטא של גילוי עריות. אינני רוצה לצטט כל מה שנאמר בעניין זה, בספר ויקרא, פרק י"ח פסוק כ"ז, "כי את כל התועבות האלה עשו אנשי הארץ אשר לפני-אשר לפניכם". השמטתי כמה מלים. על חטא גילוי עריות נאמרו דברים על-ידי חז"ל. על חטא זה יש חס ותלילה עונש של גלות. וזאת היתה עצתו של בלעם לבלק כשראה שלא יכול להתגבר על עם ישראל, הוא אמר לו: אלוהיהם של אלה שונא זימה. וכאן, בשטח זה, הצליח להפיל 24 אלף בישראל בגלל הזימה.

חברי הכנסת, אני מציע לערוך דיון בנושא זה. אנחנו רוצים לשמוע מה דעתם של חברי הכנסת בעניין. מותר לנו לדעת אם אנחנו חושבים שצריכים לבלום את הגל העכור של הפורנוגרפיה. אני מציע לקיים דיון, כי

הדור, אלה המשוררים. וכל זה, חברי הכנסת, בעידודו של משרד המסחר והתעשייה. הוא קיבל הקצבה לייצא סרטים פורנוגרפיים העולים על כל דמיון בשפלותם, לייצא מארץ הקודש לארצות אירופה סרטים פורנוגרפיים מעין אלה של "המשורר" אבידן, כדי "לייצג" על-ידי סרטים אלה את תרבות עם הספר, עם הנביאים, בחוץ-לארץ.

לא הנוער אשם. אלה הצאן מה חטאו? אנחנו, אנחנו אשמים. החל מחברי הכנסת ועד הממשלה ועד לשר המשפטים ועד לוועדה שייבה בראשותו של השופט ויתקון. כולנו נתנו ידנו לכך. אנחנו צועקים ומתריעים מזמן לזמן, אבל אין שומע לקולנו.

עוד מעט, חברי הכנסת, יעלה על הבמה חבר-הכנסת יצחק קורן כדי להעלות את בעיית חינוך הנוער בחוץ-לארץ, שאנחנו צריכים לקחת לידינו את חינוך הנוער היהודי בחוץ-לארץ. חבר-הכנסת קורן, האם השמיניסטים בוגרי "קפוז" הם שיחנכו את הדור היהודי בחוץ-לארץ? שלוש שודרה ברדיו — לא שמעתי זאת — שיחה בין תלמידי השמיניות, ובראשם המורה מחנכם, ובין שחקני "קפוז", ואמר לי עתונאי שמע זאת, שהיתה זו זוויה לשמוע זאת. אנחנו רוצים להיות דוגמה לחינוך על-ידי כך? נחנך את עצמנו קודם שאנו רוצים לחנך את הנוער בחוץ-לארץ.

אני מקווה שרק חלק קטן מן הנוער שלנו נתפש לזה. אבל אם לא נבלום את הגל העכור של פורנוגרפיה המציף את הארץ, האם יוכלו הטובים בין בני הנוער להחזיק מעמד ולא ליפול חס ותלילה ברשתות הפשע והעבריינות?

חברי הכנסת, למרות הבדלי השקפות בינינו — ויש הבדלי השקפות עמוקים — הרי בנושא זה אני מקווה שאין בינינו חילוקי דעות קטניים. כולנו יודעים שיש לעשות משהו. תמיד אנחנו אומרים — ואמר זאת בן-גוריון, ראש הממשלה לשעבר — שכוחנו בעליונותנו המוסרית. איך נוכל לעמוד כאן, מעטים מול רבים, כאשר הבסיס המוסרי של החזית הפנימית בחברה מתמוטט מתחת רגליו? זו בעיה לאומית, לא בעיה דתית, זו בעיה לאומית-בטחונית ממדרגה ראשונה. אנחנו שאיננו יכולים להתעלם מזה.

חברי הכנסת, לכאורה היינו אנחנו, הדתיים, יכולים להתעלם מבעיה כאובה זו. אנחנו איננו הולכים לתאיט-רון, איננו הולכים לסרטים. בנינו, בדרך השם, מחוסנים גם הם, לעת עתה, ומקוים גם להבא.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אילו היית הולך, היית רואה אותם שם.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

זו עלילה כמו כל העלילות והשקרים שלך. אתה וחברייך ולא הבנים שלנו.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

זה החינוך שלך. אתה לא תצא מן הגיהנום. לעולם לא תצא מן הגיהנום. מה שעוללת לנוער שלנו!

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

חבריי באוניברסיטה מכריזים שכל עוד לא נחזיר את השטחים...

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אילו היית חי במדינה סוציאליסטית, היית כבר

אני חושב שדווקא בישראל — ולא רק מפני שזוהי ארץ הקודש ומפני שאנחנו עם הספר, אלא מפני שיש לנו רבדים רבדים של שכבות סוציאליות שונות, עם סטנדרטים שונים של צניעות — אנחנו נוהרים ומוזהרים עוד יותר להיות זהירים בנושא זה.

אני מחייב את הדיון בנושא זה, ואני מציע לכנסת שהדיון יתקיים בוועדה. בכנסת, אפילו אם כל חברי הכנסת יהיו נוכחים במליאה, יוכלו להשתתף בבירור רק 120 איש. אני מעוניין שאנשי המועצה לביקורת סרטים ומחזות — שנדמה לי כי קיתון הרוחני ששפך עליהם חבר-הכנסת גרוס היה גדול מדי וחם מדי — ישמעו גם הם. אני מעוניין שהם יוכלו לומר מה היו שיקוליהם שלהם. אני בדעה שמן הראוי שאמנים, אמנים אמתיים, יישמעו. אני מעוניין שהדיון יהיה ציבורי. אני חושב שדיון מוקדם בוועדה יועיל למטרה הרצויה לנו, ואז יישמע גם קול הכנסת בוויכוח זה.

אני רוצה לומר משהו על המועצה לביקורת סרטים ומחזות שהווכרה והותקפה גם יחד. מועצה זו אסרה בשנה האחרונה 33 סרטים בגלל אותם דברים שאיננו אוהבים לדבר עליהם בכנסת — סמים, פורנוגרפיה ותמונות — ושהם הדיף מחינוך ואמנות. רק השבוע — היות והוויכוח נעשה אקטואלי — נאסר סרט אחד. השמועה שגורם ממשלתי השתתף במימון הסרט היא שמועה מעניינת שמן הראוי כי תיבדק. אישית רצוני להוסיף שהפלקטים על הסרטים יש בהם השפעה המג'יזית את הסאה. אתה יכול לראות כל שבוע על לוח המודעות עשרות אקדוחנים, מן השודד רעול-הפנים ועד איש המערב הפרוע. אין לי ספק שפלקטים אלה תורמים להרעלת הנוער.

חבר-הכנסת גרוס חשב לתמונה שהשר יכול לאסור על סרטים ומחזות. אחרי שעברתי את השלב של "בתומי", אני מודיע שלשר אין סטטוס לגבי איסור סרטים ומחזות. המועצה היא סוברינית. יש לה סטטוס לפי החוק. הצנזורה היא בודאי עניין עדין, ואם משהו הולך בגבול שלא תמיד הוא ברור, יכולה לקרות לו גם תאונת דרכים. המועצה לביקורת סרטים ומחזות היא גוף סטטוטורי, ובתחום מכותה היא הגורם המחליט היחיד. יש שתי פקודות מגדטוריות — פקודת סרטי דאגו 1937 ופקודת הצגות ציבוריות — ביקורת — 1937. אנו במשרד, לא בעקבות עניין זה, בודקים את האפשרות להחליף את הפקודה המגדטורית בתחיקה ישראלית. כאשר אביא את הצעת החוק בודאי יהיו מקילים ויהיו מחמירים. אבל העניין בתור שכזה נמצא עכשיו לפנינו.

אני רוצה, בחלק האחרון של דברי, להביא כמה ציטטות מפסקי דין של בג"צ. בג"צ 260/60 קבע, ש"המועצה היא גוף רפרזנטטיבי המביע את השקפותיהן של שכבות שונות של העם. היא גוף עצמאי אשר יונק את סמכויותיו ישירות מהחוק".

"שיקולי המועצה כפי שנקבעו בפסיקה חייבים להיות סבירים, שייכים לעצם העניין ואינם זרים לו". — כך נאמר בבג"צ 243/62. "כשיקולים סבירים של המועצה הוכחו למשל שיקולים של פסילת סרט העלול לפגוע במוסר או בטעם הטוב או העלול לגרום לשחיתות המידות. פסילת סרט בהיותו גם וחסר תרבות הוא תוך האמות של המועצה". ראה בג"צ 146/58.

"כמוכן שכשיווי נגד לשיקולי המועצה עומד העיקרון של חופש הביטוי שאין לפגוע בו. כך למשל כאשר

בנפשו הדבר. המצב הגיע לידי כך שמסוכן לנשים לצאת לרחובות העיר בערב. סכנה להסתובב ברחובות העיר. יש קבוצות, כנופיות של גונבי מכוניות, שוד ורצח בצהרי היום. וזאת תוצאה ישירה של הפורנוגרפיה המשתוללת. לכן אני מציע לערוך דיון בכנסת על נושא חמור זה.

היו"ר ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לשר הפנים, לתשובה.

שר-הפנים י. בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. נדמה לי שאני מסכים עם המוטיבים שהניעו את חבר-הכנסת גרוס להעלות נושא חשוב וכאוב לדיון כאן. למען טובת הנושא, כפי שאנמק אחר כך, אציע להעביר את הדיון לוועדה, ואתן את הנימוקים. אין בזה שום הסתייגות, כאמור, מעצם הבירור והדיון. זה מעבר למחיצות המפלגתיות.

פרופ' הראל-פיש, פרופסור באוניברסיטת בר-אילן, איש הספר, איש הספרות, העלה את הנושא. הבוקר שמחתי לראות את דברי ראש הממשלה בעתון "הצופה" באותו הנושא. זה מעבר לגבולות המקובלים של המפלגות. אנחנו עוסקים בתופעה ובהופעה שהיא שלילית. ואילו הייתי אני מציע את ההצעה לסדר-היום, הייתי לא רק מנסח "בירור קלוקל והסכנה החינוכית", אלא הייתי מוסיף: הסכנה החינוכית והחברתית. באשר חינוך כשהוא לעצמו אינו מושלם. הרחוב מחנך, ולצדו לפעמים בצורה הרבה יותר אינטנסיבית מאשר בית-הספר. בית-הספר מעסיק את התלמיד — לא בימי שבתה — מספר שעות בתוך הכיתה, כמה שעות אחר הצהריים במסגרת של בית-הספר. הרחוב והוליווד נעשו מחנכים של הנוער ונותנים דמות ותדמית לחברה.

העניין שחבר-הכנסת גרוס העלה כאן הוא לא רק בעיה לאומית, אלא גם בעיה בין-לאומית. אנחנו חיים בחברה שנקראת "פרמיטיב סוסייטי", נדמה לי שבעברית מודרנית מתרגמים את זה "החברה המתריגית". אני חושב שחברה זו עומדת בסכנה של קטילת עצמה. בלי שרשים לא יהיו פירות.

אני זוכר את ימי יומר, ואת סוף הרפובליקה בוויימר, ששם מרוב שמירה על הדמוקרטיה נתנו לקטול את הדמוקרטיה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

ואז הונאים דיברו בדיוק בסגנון שדובר פה היום, על הנושא. תקרא בתור יודי, אני אומר "את הפוסקים המתאימים, מלה במלה.

שר-הפנים י. בורג:

אני בדעה, שכמו שהיום החברה המודרנית, לאור הסכנות וההתפתחויות בשנות ה-70, נעשתה ערה וערנית בענייני הפולוציה של האוויר, כך צריכים להיות ערים כלפי הסכנה של הפולוציה, הזיהום, של האטמוספירה הרוחנית, והתרבותית והחברתית בה אנחנו חיים. מי שעו"קב אחרי מה שמתפתח בקמפוסים של העולם, מי שרואה איך ענייני מין וענייני סמים — ויש קשר ביניהם — מתבצרים בשכבות של החברה, שקודם לא היו חושבות על זה, מוכרח להיות מלא דאגה. אני אומר זאת בתור אב, אני אומר זאת בתור יודי, אני אומר זאת בתור מחנך, ולא אתייחס כאן בתור מבקר ספרותי לאותו המחזה שגורם את הוויכוח, שאישיית אני רואה בזה תוצאה של בלבול מושגים, של ניבול-פה ושל גיוון רוחני.

שלום כהן (העולם הזה—כוח חדש):

הייתי בדנמרק לפני שבועיים... הדבר המרשים ביותר אלה הם החיזוקים שעל פניכם, חברי הכנסת, כאשר מדברים על נושא זה. זה מלמד יותר מכל דבר אחר.

על-פי המלצתו של סופר "הארץ" בקופנהאגן גם הלכתי לראות את המקומות האלה.

מרדכי סורקיס (המערך, עבודה—מפ"ם):
יחד אתו?

שלום כהן (העולם הזה—כוח חדש):

יחד אתו. אני רוצה לומר לך ששר מכובד מאוד, על-פי המלצתו של אותו עתונאי, היה באותם המקומות והוא אמר: לא איכפת לי, אני מוכן ללכת, אני לא יצחק רפאל, לא איכפת לי שיגידו כי הייתי שם.

שושנה ארבל-אלמוזלנו (המערך, עבודה—מפ"ם):
באמת, למה צריך פה לערבב שמות?

שלום כהן (העולם הזה—כוח חדש):

הדבר הראוי לתשומת-לב הוא, שהמקומות האלה מושכים רק אחוז אפסי מתושבי דנמרק. אותם רבבות ומאות אלפים שהיו עושים כל מיני מעשים כדי להשיג חומר זה או כדי לספק את תאוותם התולנית שוב אינם נזקקים לזה. באים למקומות אלה, לאותן הצגות מישגל, רק תיירים מעטים. הנוער המקומי וגם המבוגרים המקומיים ראו פעם אחת, הציצו ולא נפגעו ועזבו את הנושא הזה. הוא אינו דוחף אותם עוד למעשים אסורים ופלייליים.

מרדכי סורקיס (המערך, עבודה—מפ"ם):
מה הצעתך, חבר-הכנסת כהן?

שלום כהן (העולם הזה—כוח חדש):

תנחש. גם אצלנו עסקה בנושא זה ועדה, בראשות שופט בית-המשפט העליון, השופט ויתקון. הוועדה הגישה את המלצותיה והן היו מאוד ליברליות, הן הציעו להתייחס בקולה לאותו סעיף של החוק הפלילי. שר הפנים אומר שהוא רוצה לשמוע מומחים, אבל מומחים אלה כבר אמרו את דעתם בהיותם חברים בוועדה זו.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):
ועדה זו עשתה פשע.

שלום כהן (העולם הזה—כוח חדש):

הם אמרו כבר את דעתם, וביניהם היו מתנכים וסוציאליזמים. האם דעתם פסולה עתה?

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אדוני היושב-ראש, פה קרא חבר כנסת קריאת-בנינים, שנרשמה בפרוטוקול, כי ועדה שבראשה עמד שופט עליון עשתה פשע.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):

חבר-הכנסת אבנרי, אני אמרתי זאת גם מעל במת הכנסת. הצעתי הצעה לסדר-היום ואמרתי זאת.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כאשר אומרים על חבר כנסת שהוא נחשד בבגידה — מילא; אבל כאשר אומרים על שופט עליון שהוועדה

המועצה פסלה חלק מיומן קולנוע, סבר בית-המשפט ששיקוליה עלולים לפגוע בעקרון זה. בית-המשפט קבע שמסירת ידיעות נכונות על הנעשה במדינה, על כל הנעשה בה, אף על תופעות שליליות, משרתת מטרה ציבורית חשובה, בין שהדברים נמסרים על-ידי העתונות ובין באמצעי אחר, כמו יומן קולנוע. "יוש לקיים" — כך פסק בית-המשפט בבג"צ 243/62 — "את חופש האינפורמציה, אלא אם כן קיימת סטייה מכרעת מהפעלתו".

אינני רוצה להלאות את הבית. אך דווקא מפני שאני רוצה דיון, דיון מעמיק מאוד, דווקא מפני שאני רואה את המשקל הציבורי של הבעיה, אני מציע לכנסת להעביר את הנושא לוועדה, שם יהיה הרקע הציבורי רחב. ואני מקווה שיימצאו הדרכים כדי לשנות את האקלים החינוכי, הרוחני והחברתי שהועלה היום בעניין שברוך השם הוא עדיין בשולי החברה. סכנתו רק מאיימת עלינו, וצריך בעוד זמן לעשות נגדה.

היו"ר ב. צ. קשת:
לאילו ועדה?

שר-הפנים י. בורג:
אני מניח לוועדת הפנים, כי החוק שייך לוועדת הפנים.

משה נסים (גח"ל):
אני מציע להעביר את ההצעה לוועדת החינוך והתרבות.

היו"ר ב. צ. קשת:
אנו נחזור לשאלה זו. רשות הדיבור לחבר-הכנסת שלום כהן, להצעה.

שלום כהן (העולם הזה—כוח חדש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בנושא זה מתמודדים שני מושגים: מושגי מאה שערים ומושגי המאה העשרים. בעולם כבר הוכרעה התמודדות זו. המושגים הפורמטיביים שנולדו בעבר הרחוק מפנים את מקומם למושגים חדשים של מותר ואסור, של מוסר ותועבה. דוגמה בולטת לכך היא דנמרק. אי אפשר להתעלם מן הלקחים שמדינה זו הסיקה ושעל העולם כולו ללמד אותם. לפני שנה וחצי עשתה דנמרק צעד מהפכני. היא ביטלה את כל ההגבלות והאיסורים על חומר תועבה, על פורנוגרפיה. באו לשם מאות אלפי תיירים לראות את התומר הזה. זה היה קוריוז גדול. אבל מי שהציע את החוק הזה ואת השינוי הזה לא היה שר התיירות הדני וגם לא שר האוצר הדני. הציעו זאת שר החינוך ושר המשפטים, ותמכו בזאת מפקדי המשטרה. בית הנבחרים כולו, לאחר ששקל את הבעיה, קיבל את החוק המבטל את האיסור. הם עשו זאת כדי להוכיח תיאוריה — שהוכחה בינתיים — האומרת כי האיסור הוא אחד הגורמים העיקריים לגירוי גירוי בלתי-טבעי, והגירוי הבלתי-טבעי יחד עם הקשיים לספקו דוחפים למעשי סטייה ולפשעי מין. בדנמרק ביטלו איסורים אלה. הגורם הזה לגירוי הוסר. התוצאה הראשונה, המיידית והבולטת, היא ירידה עצומה בפשעי מין.

בנימין הלוי (גח"ל):
בדנמרק יש הצגות פומביות של מישגל.

— הצעות לסדר-היום (אבנר, סורקיס, ש. כהן, קשת, ורדיגר, נסים, י. תמיר, שכטרמן) —

אשר הוא עומד בראשה עשתה פשע — הרי זה דבר אחר לגמרי.

מרדכי סורקיס (המערך, עבודה-מפ"ם):

אני רוצה לדעת אם יש בכנסת יושב-ראש אחד או שניים. כבר כל השבוע חבר-הכנסת אורי אבנר משמש כיושב-ראש.

שלום כהן (העולם הזה-כוח חדש):

ואתה ממלא מקומו בדגה זה, נכון?

היו"ר ב. צ. קשת:

אני מבקש את חבר-הכנסת אורי אבנר לא להפריע ליושב-ראש, ואת חבר-הכנסת מרדכי סורקיס לא לעזור ליושב-ראש.

מרדכי סורקיס (המערך, עבודה-מפ"ם):

חבר-הכנסת ורדיגר אמר משהו — יש יושב-ראש כדי להגיב על זה, ואין זה תפקידו של חבר-הכנסת אבנר.

היו"ר ב. צ. קשת:

חבר-הכנסת סורקיס, אני נפגעת מן השאלה אם יש יושב-ראש אחד או יותר.

מרדכי סורקיס (המערך, עבודה-מפ"ם):

אני שאלתי זאת בתור שאלה. הוא מדבר כבר שעה. אני חושב שצריך פעם לבדוק את התקנון.

היו"ר ב. צ. קשת:

חברי הכנסת, אני מבקש אתכם מאוד לקרוא את קריאות-הביניים לאחר מחשבה. עומד חבר כנסת על דוכן הנואמים והוא מדבר, והיושב-ראש — אם ימצא לנכון — יגיב. כבר הבטחתי לך בישיבה זו, חבר-הכנסת אבנר, כי אני ואמנם אעשה זאת. אבל אני מבקש לא לעזור ולא להעיר, ובמידת האפשר גם להתאפק בקריאות-ביניים שאינן מביאות על-פי רוב לשום דבר.

חבר-הכנסת שלום כהן, תיגש בבקשה לעניין.

שלום כהן (העולם הזה-כוח חדש):

אני מדבר רק לעניין.

אדוני היושב-ראש, ועדה זו הסיקה מסקנותיה והגיחה אותן על שולחן הכנסת. מסקנות אלה, כפי שאמרת, הן ליברליות ומתחשבות ברוח הזמן — אותה רוח שחדרה גם לעתונות. אינני מדבר רק על עתונים בעולם, אלא גם בארץ. אפילו ב"דבר השבוע", תודה לאל, יש כבר תמונות של נשים עירומות. אפילו "הצופה", כאשר הוא מפרסם סרטים, גותן תמונות של נשים שמספקים לו מפרסמי הסרטים.

חברי כנסת נבכדים, על מה קפץ רוגזו של חבר-הכנסת גור? אמנם נוסח ההצעה שונה, אבל למעשה — וכך הוא הסביר — הכל החל במחזה "קפוצ'ן". אינני רוצה להתייחס למחזה הזה. גם אינני יכול לעשות זאת, כי לא ראיתי ואני גם לא חושב כי זוהי הבמה המתאימה לנהל סימפוזיונים או ביקורות תיאטרליות, ובוודאי לא פירסומי תעמולה למחזה. על כן אתייחס רק לעקרון שבדברי המציע.

מחזה זה מוצג על-פי אישור המועצה לביקורת סרטים ומחזות.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):
זוהי תעודת עניות למועצה.

שלום כהן (העולם הזה-כוח חדש):
לא שמעתי.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):
זה לא היה מכון אליך.

שלום כהן (העולם הזה-כוח חדש):
במועצה הזאת יושבים 21 חברים, ויש בה נציגים דתיים רבים. יש בה נציג של משרד הסעד, יש גם נציג של משרד הפנים, יש נציג של המשטרה, והם אישור את הצגת המחזה.

מה אומר אישור זה? הוא אומר שבאולם סגור אפשר להציג את המחזה לאלה שירצו לראותו וישלמו כסף כדי לקנות כרטיסים. אין אפשר למנוע זאת מהם? אין כופים זאת לא על חבר-הכנסת גורס ולא על חבר-הכנסת פרוש; אין כופים זאת על איש.

ובאשר לסוגיה המוסרית המשתמעת מן ההצעה לסדר-היום — הגיע הזמן שהכנסת תקבע סופית מה מוסרי ומה פסול מבחינה מוסרית. הגיע הזמן שנכיר בעובדה שיש היום בעולם וב ישראל מוסר חדש, האומר שאין פסול להראות גוף עירום או לדבר על מין. פסול לעשוק, פסול להרוג, פסול לשחור בערכי דת, פסול להשתמש מסיבות דתיות משירות צבאי. זה בלתי מוסרי. אתן לכם דוגמה, ואבקשכם לקבוע מה מוסרי.

משה נסים (גח"ל):

הוא מדבר כבר עשר דקות. לפי התקנון יש להסתפק בחמש דקות.

יוסף תמיר (גח"ל):

כמה זמן מתמשכת הצעה לסדר-היום?

היו"ר ב. צ. קשת:

דבר אחד אבקשכם — לא לקבוע את הזמן לפי הסימפטיה לגבי הנואם. הנואם הראשון גם הוא עבר על הזמן, ואז הטון אצלכם היה אחר. אבקש בכלל לא לעזור לי בניהול הישיבה.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, אני חושב שאתה צריך להגיב על דבריו האחרונים של הנואם.

שלום כהן (העולם הזה-כוח חדש):

אתן עוד דוגמה, חברי הכנסת הנוכחים, ואבקשכם לקבוע אם זה מוסרי או לא מוסרי. מעורב בפרשה זו חבר כנסת שדיבר על בגידה בבית הזה, ושהוא עצמו, כידוע, סמל המוסר הציבורי, הדתי והאיש.

אברהם שכטרמן (גח"ל):

באמת, חבר-הכנסת שלום כהן, אתה ברחוב? אתה בכנסת.

אורי אבנר (העולם הזה-כוח חדש):

אדוני היושב-ראש, תרשה לי פה . . .

היו"ר ב. צ. קשת:

חבר-הכנסת אבנר, אני שמעתי.

חבר-הכנסת שלום כהן, אבקש להימנע מלנועך בכל נושא שאינו קשור ישירות להצעתך ואשר הוא אישי.

היו"ר ב. צ. קשת:

אם כן, אבקש להצביע שוב.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את ההצעה
לסדר-היום של חבר-הכנסת

—	35	גרוס לוועדה
—	3	נגד
—	2	נמנעו

ההצעה להעביר את ההצעה לסדר-היום של
חבר-הכנסת גרוס לוועדה נתקבלה.

היו"ר ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת סנה, לנמק את הימנעות
סיעתו מהצבעה.

משה סנה (מק"י):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. נמנעתי מהצבעה מפני שהשאלה הוצגה לגבי מחזה מסוים, שקיבל אישור מטעם המועצה המוסמכת לכך. אילו הוצגה השאלה כשא- לה כללית מה ההנחיות שיש לתת למועצה כדי לשמור, מצד אחד, על חופש הביטוי וחופש ההופעה האמנותית, ומצד אחר על הסייגים ההכרחיים להבטחת הרמה החינוכית, המוסרית, הציבורית — הייתי מחייב דיון כזה בוועדה. אבל מכיוון שהיתה כאן התקפה על מחזה מסוים, שאני לא רואיתו ואני בקי בו כמו חבר-הכנסת גרוס, ומכיוון שגם מטעמים עקרוניים איני חושב שהכנסת צריכה לדון על מחזה מסוים, שעבר את ההליכים המינהליים התי- קינים, ואין לי שום יסוד לשפוט את המחזה הזה אם הוא מוסרי או לא מוסרי, אם הוא משחית או לא משחית, — נמנעתי מהצבעה זאת. אני בעד שמירה על חופש הביטוי ועל חופש הבימוי תוך סייגים שהם הכרחיים בכל חברה מתוקנת כדי לא להשחית את נפש הנוער ואת תרבות העם. בשבילי דנמרק איננה מופת בנידון זה, לא רק מפני שמזמן נאמר, כי "משהו רקוב בממלכת דנמרק".

הזמן שהוקצב לך עבר, תואיל לסיים את ההצעה. אין כל צורך לעורר את הרוחות בצורה זו. אבקשך לסיים.

שלום כהן (העולם הזה—כוח חדש):

טוב, אני מקבל את הערתו של היושב-ראש. היה בדעתי לדבר על דבר שהוא ודאי לא מוסרי ביותר, אבל הדבר יתפרסם במקום אחר.

אבקש להסיר את ההצעה הזאת מסדר-היום באשר
דיון בה פירושו קבלת גישתו של חבר-הכנסת גרוס.

היו"ר ב. צ. קשת:

ניגש להצבעה. חבר-הכנסת גרוס, האם אתה מסכים
להצעת שר הפנים להעביר את ההצעה לדיון בוועדה?

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אני מסכים.

היו"ר ב. צ. קשת:

כיוון שהיו דעות שונות בקשר לוועדה שאלה צריך
להעביר את ההצעה לסדר-היום נעביר את העניין לוועדת
הכנסת אם תתקבל החלטה בכיוון זה. לפנינו שתי הצעות:
הצעה אחת להעביר את ההצעה לסדר-היום לוועדה,
והצעה אחרת להסיר אותה מסדר-היום.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את ההצעה
לסדר-היום של חבר-הכנסת

—	רוב	גרוס לוועדה
—	מיעוט	נגד

ההצעה להעביר את ההצעה לסדר-היום של
חבר-הכנסת גרוס לוועדה נתקבלה.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

אבקש למנות את הקולות.

היו"ר ב. צ. קשת:

חבר-הכנסת לורנץ, האם אתה עומד על זה?

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

כן.

2. שיתוף בין משרד החינוך והתרבות לבין ההסתדרות הציונית העולמית**להעמקתו ולהרחבתו של החינוך היהודי בגולה****היו"ר ב. צ. קשת:**

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה השנייה לסדר-
היום: שיתוף בין משרד החינוך והתרבות לבין ההסתדרות
הציונית העולמית להעמקתו ולהרחבתו של החינוך היהודי
בגולה. רשות הדיבור לחבר-הכנסת יצחק קורן.

יצחק קורן (המערך, עבודה—מ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מצטער צער
רב על הסמיכות בין הברור הקודם להצגת "קפוז" לבין
הצעתו. בשולי התברה הישראלית יש גם דברים של
ניוון ושחיתות מוסרית ואני רוצה להיכנס כאן לגופו של
עניין, אבל כולנו מאוחדים בדעה שעם התופעות השלי-
ליות האלה לא נוכל לייצג את מדינת ישראל בעולם.
לכן מאוד הייתי רוצה איוו דיוינפסקציה ציבורית. הייתי
רוצה הפסקה של רגע, לפחות באופן סמלי, שלא לערוב
בין שני הנושאים. כי לצערנו בדעת הציבור ובעתונות

יהיה ודאי הד רב לנושאים סנסציוניים-שוליים, לקריאות-
הביניים ול"קומפלימנטים", ואילו הבעיה היסודית כאן —
תפקידה של מדינת ישראל בחינוך היהודי בגולה שהוא
ערוכה לקיומו הלאומי — איני בטוח אם יהיה לה הד
מתאים בדעת הקהל בישראל. לעתים קרובות אנו מוותר-
רים על העיקר ונתפסים לדברים שוליים ולסנסציות. לכן
אתכם הסליחה, חברי הבית, אם אעביר אתכם לסוגיה
חמורה בחיינו הלאומיים.

שאלת החינוך היהודי בגולה נעשתה אחת הבעיות
הדחופות והחינוכיות, שיקבעו את גורלה ועתידה של
האומה היהודית. בעיה זו הוחרפה לאחרונה כשאחוז
הילדים והנוער, שאינם מקבלים שום חינוך יהודי או
ציוני, הולך וגדל. ידוע שנמצאים בעולם החפשי ילדים
ונוער יהודיים בגיל בית-הספר — בין 5 ל-17 שנים —
במספר 1,700,000 נפש, ומהם רק 700,000 מקבלים

בהכנת תכנית לימודים ברוב המכריע של בתי-הספר בגולה, וכן להכין ספרי לימוד מתאימים שיהיו ספוגים יותר רוח ישראלית, ערכים יהודיים, תולדות העם היהודי, תולדות התנועה הציונית, והקניית תחושת אחדות העם שמרכזיותה היא מדינת ישראל;

(ה) על משרד החינוך והתרבות וההסתדרות הציונית העולמית ליוזם ולקיים בעתיד הקרוב ועידה עולמית מוקדשת לחינוך יהודי, בה ישתתפו נציגי הקהילות המטפלים בחינוך יהודי בגולה וכן מורי הלכה בחינוך ואנשי רוח ונציגי מוסדות המטפלים בחינוך יהודי בישראל ובגולה. אין ספק שבמרכז המערכה על נפש הנוער היהודי ממלא המונח תפקיד מכריע, וזו השאלה שצריכה לעמוד במרכז המאמצים בהכנת כוח האדם שיבצע משימה חשובה זו.

אנו עדים לכך שגם באותם מקומות, שבהם נעשים מאמצים רציניים לקיים מספר ניכר של בתי-ספר יהודיים בקהילות, עם גמר הלימודים בבית-הספר והצטרפותם לאוניברסיטאות מתרחק חלק-הארי של הנוער מהתעניינות יהודית. מכאן ההכרח להבטיח שיווצר האקלים המתאים, גם מחוץ לכתלי בית-הספר, לערכים יהודיים ולאווירה יהודית.

אזכיר דוגמה אחת. לא מזמן ביקרתי בדרום-אפריקה. קה. מתוך 3,000 סטודנטים ביוהנסבורג שבדרום-אפריקה רק 280 מביעים רצון להשתתף בפעולות הקשורות בענייני יהדות וציונות. כלומר, 90% מהעולם הסטודנטי טאלי היהודי בדרום-אפריקה פונה עורף לעניינים יהודיים. וכידוע נחשבת דרום-אפריקה כאחד המרכזים החשובים בשטח החינוך היהודי. אלה הסימנים המדאיגים שאנו עדים להם בתחום הדור הצעיר ברחבי הגולה. מה שהזכרתי על המצב בדרום-אפריקה אפייני ברוב הקמפוסים של הסטודנטים היהודיים בארצות השונות.

בהתחשב במצב שנוצר ובשטח החינוך של הדור הצעיר נדמה לי שאין להטיל בעיה זו רק על שכמם של מורים ומחנכים. בעייה הפכה למשימה מכריזה של האומה כולה שבמאבק קובעים כולנו ובראש ובראשונה מדינת ישראל ומשרד החינוך והתרבות. ראוי איפוא חברי הכנסת, שסגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות יתמוך בהצעת לקיים דיון במליאת הכנסת על הנושא הזה.

היו"ר ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לשר החינוך והתרבות, לתשובה.

שר-החינוך והתרבות י. אלון:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. דומני כי עצם ההצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת קורן המבקש לקיים דיון במליאת הכנסת בנושא החינוך היהודי בגולה יש בה כדי להצביע על המשבר העמוק בו שרוי חינוך זה.

קשה להעלות על הדעת כי לפני שואת אירופה יכולה היתה להישאל שאלה מעין זו. לא זו בלבד שהגולה קיימה את עצמה מבחינה חינוכית ותרבותית, אלא אף שימשה כמאגר — אולי המאגר בהאי-הידעה — הן לבניין הארץ והן לקיומה של רשת החינוך והתרבות בארץ-ישראל. כאלה היו פני הדברים בעבר.

קרוב אדם לעצמו, וארשה לעצמי להביא מובאות קצרות אחדות מדברתי שאמרת בנדר לפני כשהו חצי במועצה הציונית הראשונה בישראל — ואני מצטט: "מאז יצאה הציונות לדרך שונו לא רק תולדותיו של העם

חינוך יהודי כלשהו. אני רוצה לומר מכאן, מעל הבמה הזאת, שעל יסוד החומר שרוכזו על-ידי מחלקת הנוער והחלוק של ההסתדרות הציונית הרוב המכריע מאותם 700,000 חינוכם היהודי מתבטא בלימוד שעה או שעתיים בשבוע. מספרים אלה אינם כוללים את מרבית הנוער היהודי הנמצא מאחורי מסך הברזל, שם נאסר על הנוער היהודי לקבל חינוך יהודי. המציאות מוכיחה איפוא שיותר מ-70% מילדי ישראל בעולם מנותקים מכל חינוך יהודי, מערכים יהודיים המייצבים המשכו של העם היהודי בגולה וממורשת אבות המבטיחה את רציפות קיום האומה.

מצב החינוך היהודי בגולה הוא כה חמור, חברי הכנסת, שהוא גובל באסון לאומי. אם נשלם עם המצב שנוצר בתחום זה נעמוד בטווח לא ארוך בסכנת ניתוקם של חלקים ניכרים בעם היהודי ממסגרתו הלאומית. אל נתעלם מן העובדה המצערת והאכזרית שהנוער היהודי הלאומי בשנת 1970 הוא מיעוט קטן בכלל הנוער היהודי בעולם. סבורני שאמירתו של תיאודור הרצל, שהציונות היא השיבה אל היהדות עוד לפני החזרה אל ארץ היהודים, הפכה למציאות אכזרית בימים אלה.

אין סיכוי להמשך קיומו של העם היהודי אם יהדותו תיכנס לשלב ניוון והתכחשות. ואם כי נמצאים אנו כעת בחזית ראשונה וגורלית לקיומה וחיווקה של מדינת ישראל אין להתעלם מן העובדה שקיימת חזית שנייה, חזית הקיום הלאומי של העם היהודי. זו מתרכזת סביב הצורך להעמיק את החינוך היהודי הציוני, דבר שבכוחו לשמש גורם חשוב להגברת העלייה לישראל, ושבכלעדי כל מערכתנו בגולה צפויה לסכנות קשות ביותר. לכן, אדוני היושב-ראש, למרות הטורדות והמשימות הכבדות שבהן נתונה מדינת ישראל עליה להקדיש תשומת לב רבה לחזית שנייה זו של החינוך היהודי בגולה.

אין ספק ששאלת החינוך היהודי בגולה, שאני מביא כעת לפני הכנסת, נמצאת בטיפול מתמיד. עובדה היא שההסתדרות הציונית העולמית באמצעות המחלקה לחינוך ותרבות בגולה עושה מאמץ חשוב וניכר לשינוי המצב. אבל הבאתי את ההצעה הזאת לפני הכנסת מתוך מגמה להבטיח כאן שותפות בין ההסתדרות הציונית העולמית לבין משרד החינוך והתרבות. שותפות זו אם תוקם יהיה בה מעשה מבורך שתעיד להביא לקידומו והרחבתו של החינוך היהודי בגולה. שותפות זו חייבת להתבסס על כמה שטחי פעולה שהם חיוניים לקידום החינוך, ואביא רק חמש נקודות עיקריות:

(א) מן ההכרח להבטיח שמספר ניכר של מורים מוכשרים מן הארץ יופנו לשדה החינוך בגולה. יש לקבוע על פי תור קבוע אחוז מסוים מכלל המורים המתאימים, שיצאו להוראה בגולה ושיובטחו להם כל זכויותיהם בשוכם ארצה;

(ב) יש להרחיב בהיקף ניכר את בתי-האולפנא והסמינריונים בישראל, המיועדים להכשרת מורים מן הגולה, כדי שמורים אלה יספגו בישראל ערכי יהדות וציונות ואחר-כך יקנו ערכים אלה להמוני הנוער בגולה;

(ג) מן ההכרח שמשרד החינוך והתרבות יבטיח שיטת אימוץ לתקופה מסוימת לרבות תלמידים שבמרום חבי הגולה למצוא מקום בבתי-ספר מתאימים בישראל;

(ד) משרד החינוך והתרבות של מדינת ישראל יחד עם ההסתדרות הציונית צריכים להביא למפנה רציני

היהודי בגולה, אולי יותר מכל גורם אחר, עתיד לקבוע לא רק את דמותו ומהותו של עמנו אלא גם את ממדיו וגודלו.

חברי הכנסת, בחינוך אין חלל ריק. מחלל לשנה או שנתיים בתחום זה אינו דומה לדחיית ביצועו של פרויקט כלשהו לתקופה מקבילה. בחינוך, כאשר אתה מפסיד שנתיים, הפסדת אולי דור שלם, ולא תמיד זה מעוות הניתן לתיקון.

הסוכנות היהודית, המופקדת על הפעולה בתפוצות, ערה לבעיה זו ועושה הרבה לפיתוחה של רשת החינוך היהודי בתפוצות. אולם, כידוע, ישראל עדיים זה לזה — והפעם אינני משתמש באימרה זו במובנה המקובל, אלא בשינוי גירסה: ישראל כמדינה ערבה להמשך קיומו של העם היהודי, המשך שלא יתואר בלא העמקה והרחבה של המסגרות והתכנים כאחת. בימינו אלה, ולרגל הסכר לריזוציה הפושטת גם בעולם היהודי, הכרח הוא לחולל מפנה בחינוך היהודי בגולה. עלינו להקנות לצעיר את הלשון העברית, את תולדות עמנו, ללמדו תולדות ארץ-ישראל והכרת מדינת ישראל, כשם שיש להקנות לילדי מדינת ישראל את ידיעת הגולה. עלינו להעמיד את ישראל במרכז החינוך היהודי בגולה ולעצב חינוך זה כמנוף להזדהות עם ישראל ולעלייה לישראל.

מתוך דאגה משותפת וטבעית לעתידו של העם היהודי בתפוצות הגיעו לאחורונה משרד החינוך והתרבות וההסתדרות הציונית העולמית לכלל הכרה בדבר הצורך הדחוף להדק את שיתוף הפעולה ביניהם בתחום החינוך. בייט בחשון תשל"א (18 בנובמבר 1970) הגענו להסכם, שאושר על-ידי המוסד לתיאום בראשותה של ראש הממשלה והקובע בין השאר — ואני מצטט: "ההסכם" רות הציונית העולמית, שהיא הינה זו הנושאת ישירות באחריות ובעול הפעולה החינוכית היהודית בגולה, וממש" לת ישראל, שעניין חיוני לה בכלל המתרשש בתפוצות ישראל, יעשו כל אשר לאל ידן כדי להעמיד לרשותן של הרשויות החינוכיות לסוגיהן את הכלים שייסייעו להן לעצב ולהעמיק את הזהות של הדור היהודי הצעיר עם עמם ועם מדינת ישראל".

ואלה מן הנושאים שבהם הגיעו הגופים האמורים לכלל הסכם: משרד החינוך והתרבות יעשה במיטב יכולתו כדי לסייע להסתדרות הציונית העולמית לאתר ולגייס אנשי חינוך, מורים, מנהלים ומפקחים להוראת המקצועות העבריים ולימודי הקודש בבתי-הספר בתפוצות. כפי שציינת בראשית דברי, אין בור החינוך היהודי בגולה מתמלא מהוליות. מדינת ישראל כיום הפכה למרכז הרוחני של עמנו, ובה המאגר הגדול ביותר של המחנכים וכוחות ההוראה. על כן אין זה למעלה מכוחה של מדינת ישראל לסייע לגולה במחנכים הדרושים והראויים לה. ניתן לדעתי לאתר את המחנכים המתאימים לשליחות ולארגנם בעתודה, שאנשה ישתלמו במיוחד לקראת תפקידים בתפוצות. הגנו מאמינים כי הדבר דרוש לא רק לילדי התפוצות, אלא גם למורים עצמם, אשר בשוכם משליחותם יוכלו לתרום ביתר שאת בבית ספרם לטיפוח גשר אחווה ולהעמקת הזהות ילדיו בישראל עם אחיהם בתפוצות.

יתר על כן, סיוע במורים איננו ממצה את אפשרויותינו. לרשותנו עומדת הטלוויזיה הלימודית, אשר כבר הוכיחה עצמה ותכניתיה המוקלטות מבוקשות היום ברחבי העולם. סדרות חינוך מיוחדות ומותאמות לצרכי

אלא. גם פניו שונו לא במעט. בעבר — היהודי והיהדות היו אחד. כלום כן הדבר גם בימינו? משנתרופפו חישוקי היהדות סביב קיומו של היחיד בגולה, הצמיחו הגורל היהודי והערגה לגאולה מתוכם את הציונות. כיום על הציונות ועל פריה העליון, מדינת ישראל, להצמיח מחדש את היהדות. ואין כוונתי רק לליכוד העם סביב ישראל אלא גם לחיזוק מורשתו היהודית של היהודי באשר הוא; במלים אחרות — העמקת התכנים התרבותיים-רוחניים של העם".

אין ולא ייתכן רנסנס לאומי בלא חינוך לאומי. חברי הכנסת, כל עם הוא בין השאר מוצר של חינוך, העם היהודי המפוזר בין העמים — לא כל שכן. בנסיבות ההיסטוריות הנוכחיות אין אנו רשאים להוציא מלבנו את הפחד הרוחני שכוח פגיעתו בימינו אינו גופל מכוח פגיעתו של הפחד הפיסי בעבר. כוונתי לפחד מפני הטמ"ע, ההתרחקות וההתפורדות של עמנו. זהו תהליך העובר עתה על חלקים ניכרים בעם היהודי. דברים מאלפים אמר על כך הרב פינקלשטיין, נגיד הסמינר היהודי שבגין-יורק, דברים שהשמעתיים פעם (ואני מצטט אותו): "אני אופטימי מאוד לגבי עתיד היהדות בארצות-הברית. אין ספק שהיא תאריך ימים. אף על פי כן, הפרט היהודי בארץ זו חסר את הבטחון שאף נכדו יישאר יהודי".

אם נדבר בלשון המספרים — ואלה מבטאים סדרי גודל בלבד — היה מצויים כיום כשני מיליון ורבע ילדים יהודיים בגיל בית-הספר ברחבי התפוצות, למעט ברית-המועצות. בדברי לא אתייחס אל אותן מדינות שבהן גורו כרת על המלה והמורשת היהודית; אך גם במדינות בהן בני-חורין היהודים לחנך ילדיהם ברוח מורשת אבותיהם, מצויים — כפי שציין חבר-הכנסת יצחק קורן — קרוב ל-1.7 מיליון ילדים יהודיים בגיל בית-הספר. מאלה רק כ-700,000 — ואף מספר זה טעון בדיקה — מקבלים חינוך יהודי כל שהוא. למעלה ממחצית הילדים היהודיים בארצות-הברית אינם מקבלים כל חינוך יהודי. גם מאלה הזוכים לחינוך כזה רבים מקבלים אך חינוך יהודי שולי ביותר, שאין בו כדי לקיים לאורך ימים זיקה פרשית אל עמם ואל תרבותם. כך הדבר בקיבוץ היהודי הגדול והעשיר ביותר בעולם. יש גלויות שבהן המצב חמור שבעתיים. בצרפת, למשל, פחות מ-10% מילדי ישראל מקבלים חינוך יהודי כל שהוא.

חבר-הכנסת יצחק קורן, כמוהו ככל חברי הבית, מיטיב לדעת כי בהתאם לאמנה בין הממשלה לסוכנות היהודית והתנועה הציונית העולמית אין ממשלת ישראל נושאת באחריות לחינוך המוענק לילדי ישראל בתפוצות. נושא זה כלול באחריותה הבלעדית והישירה של הסוכנות היהודית. בהקשר זה לא למותר הוא להזכיר, כי למעשה אין הסוכנות היהודית נושאת בעול זה לבדה, שכן בחינוך יהודי בגולה עוסקים קהילות, ארגונים ומוסדות למיניהם, ומעניקים חינוך יהודי ברמות שונות, במסגרות שונות ובמגמות שונות.

אף-על-פי-כן, אני אסיר תודה לידידי חבר-הכנסת קורן, שהעלה סוגיה זו לדיון בבית זה, סוגיה שחייבת להטריד את כולנו, גם אם פורמלית אין הכנסת או ממש"ת ישראל נושאת באחריות ובעול החינוך היהודי בגולה; שכן מדינת ישראל איננה יכולה להיות פטורה מן האחריות לנושא העתיד להכריע לא רק את גורלו של עם ישראל, אלא בסופו של דבר גם את גורל מדינת ישראל. החינוך

ספר יהודיים בתפוצות, ובכלל זה מחנות קיץ משותפים בישראל, איחוד וטילוים בצוואת.

כבוד היושב-ראש, הנני תמים דעים עם ידידי יצחק קורן שיש לראות את החינוך היהודי בגולה כמשימה מרכזית של האומה כולה. הנני מקווה שדיון בכנסת ימחיש את דאגתנו כאן לגורלו ולעתידו של העם היהודי, יתרום בעצה ובשיקול דעת ויעודד את העושים במלאכה חשובה זו, שחשיבותה לאין-שיעור.

הנני תומך בהצעה לקיים דיון במליאת הכנסת בנושא זה.

הי"ר ב. צ. קשת:

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת בלבד — לקיים דיון על הנושא במליאת הכנסת.

ה צ ב ע ה

ההצעה לקיים דיון על העניין במליאה נתקבלה.

החינוך היהודי בגולה תוכלנה להרים תרומה שאין עורף לה. הוא הדין בעזרים פדגוגיים המיוצרים ומפותחים על ידי המרכזיות הפדגוגיות של משרדנו, שיועמדו לשירות החינוך היהודי בגולה. כמו-כן יש לאל ידיו להעמיד מוסדות חינוך על פנימיותיהם ושירותיהם לרשות תלמידים יהודים מן הגולה אשר יבואו לכאן לפגרות ולעונות לימוד.

ההסכם מחייב הקמת ועדות משותפות שתעבדנה את דרכי הביצוע, בתחומים שסוכם עליהם, ותבדוקנה נושאים ותחומים נוספים בהם ייתכן שיתוף פעולה בעתיד. בין הנושאים אוכזר הקמת מרכזיה פדגוגית עולמית בירושלים, אשר תיצר, תיצור ותפיץ עורי לימוד מתאי-מים; איתור סטודנטים ישראלים מתאימים המתעתדים לצאת ללימוד בחוץ-לארץ והכשרתם לשמש גם כמורים, ולו גם באורח חלקי, במערכת החינוך היהודי שם; עידוד הקמת פנימיות בישראל המיועדות לחינוך בני נוער יהודי מן התפוצות גם מבלי שיתחייבו לעלייה; יצירת יחסי גומלין בין תלמידים מבתי-ספר בישראל לתלמידים בבתי-

3. הקמת קריות עם תושבים יהודים בערי ארץ-ישראל

הי"ר ב. צ. קשת:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת בגין: הקמת קריות עם תושבים יהודים בערי ארץ ישראל. רשות הדיבור לחבר-הכנסת בגין.

מנחם בגין (גח"ל):

אדוני היושב-ראש. נתחיל בדבר הפשוט הגדול, גדול בפשטותו, פשוט באמתו. זוהי ארץ-ישראל. אמנם ודים ודים קראו לה, על גביהם השונים, בשם מנקד ומנקד — תרתי כתיב ותרתי משמע — על משקל פלשת או ארץ הפלשתים. כאשר אויב קדמוני, שרצה להכחיד את שם ישראל, פנה אל שמעון מבית החשמונאים וציווה לאמור לו: "אתם מושלים ביפו ובגור ובמצודה אשר בירושלים, ערי ממלכת, ועתה השיבו את הערים אשר לקחתם — ולא ובאנו ונלחמנו אתכם", השיב לו שמעון בן מתתיהו לאמור: "לא ארץ נכריה לקחנו ולא ברכוש נכרים משלנו, כי את נחלת אבותינו אשר בידי אויבינו בעת מן העתים בלא משפט נכבשה, ואנחנו כאשר היתה לנו השיבנו את נחלת אבותינו".

מן היוונית והעבר השם המנקד-המנקר — תרתי משמע — לרומית. לפני 1835 שנה, לאחר דיכוי מרד בר-כוכבא, החליטו הרומאים, מתוך נסיון לנתק את הקשר בין העם היהודי לבין ארץ-ישראל, לא עוד לקרוא לארצנו בשם Provincia Judea אלא בשם Provincia Syria Palestina, וכך הועבר השם הזה, במשך דורות, לעמים שונים, לרבות לשפת ערב. אבל — זוהי ארץ-ישראל.

ועוד בספר שמואל, כלומר מלפני למעלה מ-3000 שנה, נאמר: "וחרש לא יימצא בכל ארץ-ישראל, כי אמרו פלשתים פן יעשו העברים חרב או חנית". את הדברים האלה יש לכוזר ולהזכיר, בייחוד בימים שבהם מתקבלות בעצרת האומות המאוחדות החלטות הבל לפיהן, כביכול, אנחנו שוללים ממישהו זכות להגדרה לאומית עצמית. איננו שוללים מן העם הערבי שום זכות. זכותו להגדרה לאומית עצמית מוצאת היום את ביטוייה ב-14 מדינות ריבוניות. בעוד זמן מה תיוספגה אליהן עוד ארבע מדינות. זכות ההגדרה העצמית של העם היהודי

אינה יכולה למצוא את ביטוייה אלא בארץ-ישראל ועל ידי ארץ-ישראל. לפני למעלה מ-50 שנה, כאשר הנשיא הגדול וורדו ווילסון הטיל לחלל העולם המדיני את המושג של הגדרה לאומית עצמית, קבעה ועדה שנתמנתה על ידו, בשם אותה זכות להגדרה לאומית עצמית, כי מן הצדק שארץ ישראל תהיה למדינה יהודית אם היהודים, בהינתן להם סיכוי, יעשוה לכזאת; זוהי הארץ בה הקימו את תרבותם ובה הם מקווים למצוא את ביתם, ומבחינה זו הם יחידים במינים בין האומות החשובות. אן, בשנת 1919, היינו מיעוט קטן בארץ-ישראל, ואף-על-פי-כן הכירו כל אומות העולם, ביניהן גם האומה האמריקאית, בזכות להגדרה העצמית הלאומית של העם היהודי על ידי עשייתה של ארץ-ישראל למדינה יהודית.

שיחררנו את ערי ארץ-ישראל בהן נכתבו תולדות עמנו מקדם, ביניהן יריחו, חברון, בית-לחם ושכם. מדוע לא יישבו יהודים בערי ארץ-ישראל אלו ואחרות? אף בימי השלטון התורכי ישבו יהודים כמעט בכל ערי ארץ-ישראל, לרבות חברון, עזה, שכם ועוד. מדוע לא יישבו יהודים בכל ערי ארץ-ישראל תחת השלטון העברי?

בקשר עם קריית חברון העלית נאמר לנו, ובצדק: כלום יעלה על דעתנו שיימצא מקום אחד בעולם בו יהיה אסור ליהודים לחיות? אבל, אם כלל זה חל על חברון איך הוא לא חל על יריחו ועל בית-לחם יהודה ועל שכם ועל טול-כרם ועל רמאללה ועל כל ערי ארץ-ישראל? אם אסור שיהיה אסור שיהיו יהודים בחברון איך מותר שלא יהיו יהודים בערים אחרות בארצנו?

כאשר ניסחנו, אדוני היושב-ראש, את קווי היסוד לממשלת הליכוד הלאומי קבענו בין השאר את הקו הבא לפעולה: "הגברת הקמתן של היאחזויות בטחוניות והת-נחלויות קבע כפריות ועירוניות על אדמת המולדת". עובדה: הליברלים העצמאיים, שהגישו נוסח אחר, קיבלו בסיום הדיון את הנוסח הזה. עובדה שנייה: מפ"ם הסתייגה מן הנוסח הזה בזמן הדיונים, ואחר סיומם — בפומבי. מפלגת העבודה, גח"ל ומפד"ל סמכו ידיהם על הנוסח הזה בקווי היסוד כפי שקראתיו באוזניכם מלה במלה.

חברי הכנסת, מארבע סיעות, תומכים באותו סעיף מקווי היסוד של הממשלה. 99 חברי כנסת מתוך 120 רוצים בהאחזויות בטחוניות ובהתנחלויות קבע כפריות ועירוניות, ככתוב. האם יש עוד עניינים רבים אצלנו שבהם מושגת מידה כזו של הסכמה לאומית בבית הנבחרים? עלי לציין: המדובר הוא בהתנחלויות קבע כפריות ועירוניות. לא כתוב "כפריות ועירוניות בחברון". כתוב בלשון רבים — גם ביחס לכפר וגם ביחס לעיר. לא ייתכן פירוש דו-משמעי של המלים הללו. הכוונה במפורש היא להאחזויות ולהתנחלויות קבע — במספר רבים — כפריות ועירוניות. הכוונה, איפוא, לערי ארץ-ישראל.

לפי הכרתי, אם יישבו יהודים וערבים בכל ערי ארץ-ישראל, בעכו ובשכם, ביפו ובחברון, בנצרת ובידיחה, בחיפה ובבית-לחם — טוב יהיה הדבר לשלום, לבטחון ולהבנה בין העם היהודי לבין העם הערבי. נוכחנו לדעת שערבים ויהודים יכולים לחיות יחד ערים מעורבות. התרגלו לחיות יחד. אינני טוען כי תמיד יש אידיולוגיה. לפעמים יש גם בעיות. אבל מעולם לא הגיעו בעיות אלה לבעיותיהם, חס ושלום, של לונדוניי או של מקומות רבים אחרים בעולם. כאשר יישבו יהודים וערבים יחד בכל ערי ארץ-ישראל ילמדו לחיות במשותף, לעבוד במשותף, לסחור במשותף, לשלוח את ילדיהם לבית-ספר במשותף. זוהי הדרך להתקדם להבנה, ליחסי הבנה, לשלום ולבטחון. נהפוך הוא כאשר יש ערים בארץ-ישראל שרק אוכלוסיה מסוג אחד דרה בהן, ללא כל הצדקה.

לכן מבקש אני שהכנסת תדון בביצוע ממשי של קו יסוד של ממשלת הליכוד הלאומי, שהוסיף, כמובן, להיות קו יסוד של הממשלה לאחר שחז"ל בגלל עקרון היסודי, מוסרי ומדיני עוב אותה.

על פי שמעון בן יוחאי ארץ-ישראל היא אחת משלוש המתנות הטובות שלא ניתנו לישראל אלא על-ידי יסודים. אם ביסורים אנחנו מדברים — אדרבה, נבחן את כל ההיסטוריה ונמצא כי בתולדות אנוש אין עם אשר כה התיישר למען ארצו — או בהיפרדו ממנה או בשונו אליה. ביסורים קנינוה ובחדווה נבנה.

הי"ר ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לסגן ראש הממשלה, לתשובה.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. כמעט כל שיש לי לומר בתשובה לדברי חבר-הכנסת בגין ידוע לו מראש, שהרי יחד ישבנו בממשלה אחת שלוש שנים רצופות, בעצם ממשלה בשתי מהדורות — זו שקדמה לכנסת השביעית וזו שכוננה באישורה של הכנסת השביעית. ועובדה היא שיד פלגנו, למרות חילוקי דעות אשר שררו בינינו, על בסיס של מכנה משותף, על-פי קווי היסוד של הממשלה — זו שהייתה בימי הכנסת השישית וזו שקמה עם הבחירות לכנסת השביעית.

ההצעה בדבר הקמת קריות יהודיות ליד כל הערים בשומרון ובית-לחם, ואם אינני טועה גם בעזה (אינני בטוח אם זכרוני לא בגוד ב'), הונחה על שולחן הממשלה לפני למעלה משנתיים על ידי שר אחר. וכעבור זמן מה, כאשר לא ניכרה גטייה על חברי הממשלה לאשר את ההצעה הזאת לאלתר, היא הוסרה על-ידי מגיש ההצעה. לוכותו של חבר-הכנסת בגין ייאמר שהוא, אשר תמך בהצעה הזאת, תבע לדון בה גם כאשר המציע הסתלק ממנה.

דב זכין (המערך, עבודה-מפ"ם):

מבלי לקנטר אותך — כמה התנחלויות הקימו צעירי תנועתך במולדת מאז מלחמת ששת הימים וקודם לכן?

מנחם בגין (גח"ל):

חבר-הכנסת זכין, היית מיטב לעשות אלמלא קראת את קריאת-הביניים הזאת, אבל מאחר שקראת אותה — אשיב עליה.

עם תום מלחמת ששת הימים נתבקשתי לפנות אל המוסדות המיישבים, בשם שלושה גרעיני גח"ל של בית"ר, שאחד מהם יעלה לרמת-הגולן. טיפלתי בסוגיה זו למעלה משנה. הבטיחו לי שהיה גח"ל בית"ר ברמת-הגולן. כעבור שנה הודיעו לי שבגלל התיישבות, הנקראת אז אזורית, על פי השקפה מסוימת, אי-אפשר להנחיל את בית"ר ברמת-הגולן.

במקום רמת-הגולן הבטיחו לי לקבל גרעין גח"ל של בית"ר בהר חברון. כעבור זמן מה הודיעו לי, כי אמנם ההסכמה לכך ניתנה, אבל משום שיש בעיה של התיישבות אזורית, על פי השקפה מסוימת, מבקשים שנסכים כי גח"ל בית"ר לא יישב בהר חברון.

אחר-כך הבטיחו שבצפון סיני יישב גרעין של בית"ר. ואמנם כן: היום הוא יושב בנחל דיקלה. מה התאריך בין ההבטחה לבין הביצוע — אני מעדיף לא לומר.

יש עכשיו גרעין גח"ל נוסף המוכן לעלות להתנחלות בבקעת הירדן.

עתה, חבר-הכנסת זכין, אני רוצה לומר לך, שאולי כל העובדות הללו לא ידעת, ואתה יכול לבדוק אותן אצל המוסד המיישב, כפי שסיפרתי עליהן. אבל באופן אובייקטיבי אני חייב לציין: למונע התנחלות מאנשים צעירים הרוצים בה, ואחר לוקר עיניים ולומר: אין לכם התנחלויות — זה יותר מדאי, אפילו בשביל דובר "השומר הצעיר".

דב זכין (המערך, עבודה-מפ"ם):

אני יודע שיש לפחות עשרים מקומות שאני יכול להציע לצעיריך להתנחל בהם, אפילו על-ידי בלהבות הבשן.

מנחם בגין (גח"ל):

זו הודעה מיותרת. אתה לא מוזמן ליטול יומה של מתווך ביחס להתנחלות. אחרים עוסקים בכך, ואינני יודע מה נזעקת. שאלת שאלה — השיבו לי על פי העובדות. למה אתה מוסיף להתפלמס? אני חוזר ואומר: מוטב שלא היית שואל, אבל שאלת — השיבו לי.

רציתי בכל זאת להוסיף מה שהוא, חבר-הכנסת זכין: בעיני, למשל, כל מתנחל, מכל מפלגה, מכל תנועה, הוא יקר ואהוב, ולא אעשה שום הבדלה. לכן אני קורא להתנחלות לפי קווי היסוד של הממשלה, המוספים לחייב את הממשלה, התנחלות עירונית וכפרית, ללא הבדל השקפה. וכאשר אמרתי שמפ"ם הסתייגה מן הסעיף הזה, לא באתי, חלילה, להאשים אותה, אלא לקבוע עובדה. אני יודע שיש חברי "השומר הצעיר" המתנחלים בשטחים המשוחררים ואני מברך אותם על כך. לפעמים אני רק מתפלל מדוע הם מתנחלים ומדוע מפלגתך מסתייגת. אבל זה כבר עניין של דיאלקטיקה.

באתי לציין, לפני שחבר-הכנסת זכין הפסיקו, כי מפלגת העבודה, גח"ל והמפד"ל מיוצגות בכנסת על-ידי 87 חברים — רוב עצום. יש לי יסוד להניח שעוד 12

מציעה הממשלה להנחה בהצעתו של חבר-הכנסת בגין רוצה אני לומר שאין ספק כי הזכות ההיסטורית של עם ישראל על ארץ-ישראל היא יסוד-מוסד מוסרי לתקומתה של מדינת ישראל, לתקומתו של עם ישראל במדינת ישראל. כי טול מאתנו את הזכות ההיסטורית — ונטלת מאתנו את הבסיס המוסרי לקיומנו הלאומי בארץ הזאת. אבל בכנסת איננו עוסקים לא בהיסטוריוסופיה אבסולו-טית ולא בגישה תיאולוגית שבאה להחליף מדיניות. יש מקום לדעות שונות. אני סבור שהפתרון המדיני ומפת העתיד של מדינת ישראל במסגרת חוזה השלום צריכים להיות מושגים על העקרונות הבאים: הזכויות ההיסטוריות של עם ישראל בארץ-ישראל כבסיס מוסרי; גבולות בני-הגנה כבסיס בטחוני; מדינה יהודית ודמוקרטית כבסיס לאומי חברתי; ומדיניות ריאלית מבחינת האפשרויות המדיניות במזרח-התיכון ובזירה הבינ-לאומית. כמובן, כל נוסחה כזאת טעונה פיענוח, ואפשר לפענח אותה לפי הצירוף הנכון של כל אותם יסודות. גם זאת הייתי מעדיף לעשות — לפחות בשלב זה — לא בפומבי, למען לא יבולע.

ולכן, חברי הכנסת, אני מציע שהצעתו של חבר-הכנסת בגין תועבר לועדת החוץ והבטחון, ובה נוכל לקיים דיון מלא, לרבות היסודות הסדריים שבדיון כזה. ואני מאמין שוועדת החוץ והבטחון תסמוך ידיה על מדיניות הממשלה, אשר שוקדת על יישוב אזורי אסטר-טגיים בישובים עבריים ומקיימת בידיה את האופציות הדרושות לפתרון מדיני.

הי"ר ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת סנה, להצעה.

משה סנה (מקי):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. בשולי הצעתו של חבר-הכנסת בגין יש צורך להדגיש כמה הבחנות שהוא לא הביא אותן בחשבון בדברי הנמקתו, ולא רק בדברי הנמקתו הפעם אלא בכלל.

לדעתי, יש להבחין הבחנה ברורה בין זיקתנו הלאומית, המעוגנת בזכרוננו, בדמיונו וברגשנו הלאומיים, אל ארץ-ישראל ההיסטורית כולה, — לבין הריבונות המדינית על הארץ כולה, בה יושבים באזורים צפופים ורצופים בני עם אחד, בני העם הערבי. ומי שפורט על הנימה הרגשית-ההיסטורית-הלאומית, הקיימת והרגישה מאוד, בלי להביא בחשבון את המציאות המדינית הקונקרטית הריאלית, מוכרח להוליד למסקנות בלתי נכונות.

הבחנה שנייה: יש להבחין בין התקופה הטרומית-ממלכתית, עת מטרנו הקמת המדינה היהודית — ואז נכונה היתה הגירסה כי המחרשה, ההתנחלות, הן שיקבעו את גבולו המדיני — לבין הזמן הזה, עת המדינה קיימת, והיא שואפת לשלום עם השכנים, והגירסה הנכונה היא הפוכה: הגבול המדיני הוא שיקבע את תחום התנחלותנו. יכול היה מר מנחם בגין — או לא היינו עדיין חברי כנסת — לא לקבל את הגירסה ההיא בשעתה, ולדגול בה כעת. אבל אין זה גורע מצורך ההתאמה של כל גירסה מדינית למציאות המדינית שנתונים בה.

יש לעשות גם הבחנה שלישית, בין היאחזויות בשטח-חיים המוחלטות, המתחייבות מצרכים בטחוניים שאין מערערים עליהם, לבין התנחלויות קצרים משמעותן וראויה הפגנתיות פוליטית ויצירת עובדות פוליטיות מוגמרות. הצעתו של חבר-הכנסת בגין מכוונת למשמעות הזאת,

אבל ישבנו יחד חודשים ארוכים לאחר מכן באותה ממשלה...

מנחם בגין (גח"ל):

אדוני סגן ראש הממשלה, הרשה לי...

סגן ראש הממשלה י. אלון:

בבקשה.

מנחם בגין (גח"ל):

אני הגשתי בממשלה הצעה להקים קריות עם תושבי-בית בערי ארץ-ישראל בנפרד מהצעתו של השר שאותו הזכרת.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

בנפרד ולאחריה. אין לי ספק בעמדתך בנדון. אמרתי זאת גם ליוכנת. גם כשאנו חלוקים בעניין זה או אחר האמת חייבת להיאמר. גם הצעה זאת היתה בגדר סעיף מאותם סעיפים אשר מתמקמים בתחתית סדר-היום למשך חודשים ארוכים והכל משלימים עם העובדה שההצעה מונחת על סדר-היום ובכל זאת איננה מגיעה לכלל דיון של ממש, פרט להצעות אינדיבידואליות מסויי-מות תוך איתור השטח, תוך קביעת מספר הישובים, שמזמן לזמן דנה הממשלה בהם והחליטה בהם וביצעה את החלטותיה.

אפשר שהכנסת תמצא עניין בכמה עובדות.

עד לזמן האחרון הוקמו 28 ישובים — כולם משמעות בטחוניית ומדינית ממדרגה ראשונה — ברמת-הגולן, בבקעת הירדן, בגוש עציון, ובפיתחת רפיח, לרבות השטח הקרוב לפיתחה. וזאת נוסף על ראשית הקמתה של השכונה היהודית בחברון ופיתוחה ויישובה של מזרח ירושלים. נכון שבמסגרת קווי היסוד של הממשלה ניסחנו סעיף — אני שלם אתו — שנתקבל על דעת חברי הממשלה, או הרוב המכריע של חברי הממשלה, ואשר על-ידי רוב מכריע של הכנסת. אותם קווי היסוד, ללא שינוי של מלה ואות, משמשים נר דלגלי הממשלה גם בהרכבה הנוכחי. והכנסת בוודאי תהיה מרוצה — לפחות ברובה — לשמוע שלאחרונה החליטה הממשלה על הדברים הבאים:

ארבע היאחזויות נוספות של גח"ל; יישוב חצי-עירוני; הפקעת והכשרת 11,400 דונם אדמה במזרח ירושלים ודרומה לצורך הקמת שיכונים למשתכנים יהודיים וערביים כאחד; חמישה ישובים, הרחבת פיתוחה של ירושלים, המשך בנייתה של השכונה היהודית בחברון — כל אלה כאשר גח"ל איננה בממשלה.

אורי אבנרי (העולם הזה — כות חדש):

ישובים איפה?

סגן ראש הממשלה י. אלון:

מיד אגיע.

אני מתנגד להצעתו של חבר-הכנסת בגין להקים בזמן הנראה לעין קריות יהודיות ליד כל הערים, שהזכיר כאן בנאומו, מסיבות שונות, בעיקר מדיניות. אני בעד המשך ההתיישבות במה שקוראים "שטחים מוחזקים", על פי צרכי הבטחון והאסטרטגיה ועל-פי שיקול הדעת המדיני, בדומה להתיישבות שנעשתה על-ידי הממשלה הקודמת ונעשתה על-ידי הממשלה הנוכחית ותוסיף להיעשות גם בימים הבאים.

יש לי נימוקים, נימוקים שונים, שהייתי מעדיף לפרטם לאו דווקא בפומבי. אבל בטרם אציע את הצעתי כיצד

מנחם בגין (גח"ל):

מתוך התנגדות לטישטוש אני מסכים להעברת ההצעה לוועדה.

היו"ר ב. צ. קשת:

חברי הכנסת, לפנינו שתי הצעות: האחת - להעביר את ההצעה לוועדת החוץ והבטחון; השנייה - להסירה מסדר-היום.

אברהם שכטרמן (גח"ל):

ושלישית: להעבירה לוועדה, בלי לקבוע את שמה כרגע.

היו"ר ב. צ. קשת:

הוצעה פה הצעה להעביר את העניין לוועדת החוץ והבטחון. האם יש הצעה להעבירו לא לוועדת החוץ והבטחון?

אברהם שכטרמן (גח"ל):

אני מציע להעבירו לוועדה, בלי לקבוע את שמה כרגע. יש מוסד שקובע.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

כיוון שבעיית ההתנחלות היא בעיה מדינית ממדרגה ראשונה, אני עומד על כך שההצעה תועבר לוועדת החוץ והבטחון.

היו"ר ב. צ. קשת:

לאחר שהכנסת עומדת על כך שזה יועבר לוועדה אחרת, אין לי אלא לנהוג לפי התקנון, האומר שוועדת הכנסת תחליט לאיזו ועדה זה יועבר.

היו"ר ב. צ. קשת:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את העניין לוועדה

- רוב

בעד ההצעה להסיר את העניין מסדר-היום

- מיעוט

מנחם בגין (גח"ל):

אבקש למנות את הקולות.

היו"ר ב. צ. קשת:

נחזור על ההצבעה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את העניין לוועדה - 40

בעד ההצעה להסיר את העניין

- 5

מסדר-היום

ההצעה להעביר את העניין לוועדה שתקבע

על-ידי ועדת הכנסת נתקבלה.

ואותה יש לשלול בתכלית. ביחוד שהצעתו של חבר-הכנסת בגין יוצרת בעייתי שלה, וגם באופן הוצגה שלה, רושם שהיא מכוונת להפגין עמדה מנוגדת, הסותרת את החלטת הדוב בכנסת מיום ה-4 באוגוסט, שעם ישראל ומדינת ישראל הכריעו ללכת לשיחות שלום בחסותו של השגריר יארינג ובשיחות האלה לחתור נאמנה להסכם הדדי על גבולות בטוחים, מוכרים ומוסכמים. נדמה לי שהשאיפה לגבולות מוסכמים והקמת קריות עבריות בערים ערביות הן דבר והיפוכו.

לכן חייב היה, לפי דעתי, סגן ראש הממשלה להציע את ההצעה שאני מתכבד להציע, דהיינו, להסיר את הצעתו של חבר-הכנסת בגין מסדר-היום.

מנחם בגין (גח"ל):

לא הייתי יכול אז לומר את דברך.

משה סנה (מקי"י):

הייתי אז ברצון מצביע עם הממשלה. כבר הוכחתי שאינני מתבייש לנהוג כך כאשר זה דרוש. וגד שינוי בשיטת הבחירות אצביע אפילו אתך יחד, ברצון רב. אינני שוקל את דעתי לפי השותפים לדעה. כל שותף רצוי בזמן הנכון ובעניין הנכון.

אני רוצה להגיד עם כל הידידות, שבהצעתו של סגן ראש הממשלה, כמו בהצעה דומה לפני שבועיים מטעם שר הבטחון, יש טקטיקה פוליטית, המכוונת ליצור רושם של המשך הליכוד בין המערך ובין גח"ל לפחות בהצבעה בכנסת, וזאת בעניינים שבהם קיימים יגודי דעות. אני חושב שמראית עין מטעה זו איננה לטובת תנועת העבודה.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

האם אתה בטוח שסיעת גח"ל תצביע בעד העברת העניין לוועדה ולא תעמוד על דיון במליאה?

משה סנה (מקי"י):

אמרתי שראיתי צירוף כזה לפני שבועיים, ואני חושב שהיום עלולים לחזור עליו.

(קריאה: אסון לאומי.)

לא אמרתי שזה אסון לאומי. אמרתי שזאת טקטיקה ומה כוונתה. לא אמרתי שהעולם ייהרס. אבל לא לטובת תנועת העבודה הוא שמטשטשים את התחומים. לא אמרתי דבר של זילזול או פגיעה בדעת הוולת, אלא שמוטב למתוח את קו ההבדלה בין המחניים. אני חושב שהטישטוש הסתגלני הזה הוא לרעת תנועת העבודה, ואני נטלתי על עצמי להציע את הסרת הצעתו של חבר-הכנסת בגין מסדר-היום, עם הסיכון לשלם את מחיר הבידוד בהצבעה, מפני שחשובה לי ההתרעה הזאת. אני גם בטוח שרבים מאלה שלא יצביעו אתי הם בדעתי.

היו"ר ב. צ. קשת:

חבר-הכנסת בגין, האם אתה מסכים להצעתו של סגן ראש הממשלה?

4. הקיצוץ בשעות הלימודים בבית-הספר היסודי ובחטיבת הביניים**שלום לוי (המערך, עבודה-מפ"ם):**

כבוד היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת. לפי הוראות משרד החינוך מיום ט"ז בתמוז תשל" - 20 ביולי 1970 הפחיתו בשנת הלימודים תשל"א 3% מכלל שעות התקן

היו"ר ב. צ. קשת:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת שלום לוי: הקיצוץ בשעות הלימודים בבית-הספר היסודי ובחטיבת הביניים. רשות הדיבור לחבר-הכנסת לוי.

ובעיותיו, תביא, נדמה לי, כל אורח לידי מסקנה שיש להחזיר מיד לבית-הספר היסודי וחטיבות הביניים את שתי השעות לשבוע לכיתה שנלקחו מהם. לקיתה זאת אף כמה מראשי משרד החינוך הגדירו כ"לקיתה מהבשר החי". דימוי זה מזעזע, אך הוא מביע חומרתו של הקיצוץ.

עלינו לתמוך במאמציו של שר החינוך ומשרדו להגיד ליל את תקציב משרד החינוך. אך עלי לציין שאם הקיצוץ הוא בחינת גזירה מן השמים שאין לשנותה, הרי שגה משרד החינוך בעשותו את החינוך היסודי מושא לקיצוץ. החינוך היסודי קוצץ לפני 17 או 18 שנים, ושעות ההוראה בכיתות א'–ד', שבעבר היו 30 לשבוע, הועמדו מאז עד עתה על 24 שעות. בשעתו נאמר שהקיצוץ הוא זמני, עד יעבור זעם. אך למרבה הצער, לדעת החינוך בכל שלבי, הזעם הזה לא עבר עד היום. שיקול-הדעת שהחמיץ אפשרויות הלמידה, האמון, הפיתוח והעיצוב הקיימות בגיל כיתות א'–ד', היה שיקול-דעת מוטעה מבחינה פדגוגית וסוציאלית כאחת. הוא גרם לביזוז פוטנציאל חינוכי ולימודי רציני ביותר. אל נוסיף על הביזוז. אפילו הקיצוץ כפוי עלינו כגיגה, אל נטילו על בית-הספר היסודי שבו לומדים ילדי כל העם, ובכללם בני העניים והעשוקים מפאת עדרם או מצבם הסוציאלי.

אנו שואפים להנהגת חינוך חובה חנים לבני כיתות ט'–י"ב, אולם אין הצדקה לזכות בשיחור משרד לימוד בני אמידים ובעלי יכולת בגיל כיתה ט', כל עוד הגנו נאלצים להפחית שעות הוראה מבני עניים בכיתות א'–ט'.

אני סמוך ובטוח כי מספר גדול יותר של תלמידים יגיע לכיתה ט' ורמת הכנתם לבית-הספר התיכון תהיה גבוהה יותר אם יעמיק הגיר בכיתות היסוד וחטיבות הביניים.

לפיכך הנני מרשה לעצמי לקבוע כי הקיצוץ שנעשה עתה הוא פגיעה חמורה בחינוך. הוא מערער בניין שעליו לבצור, לתקן ולחזק. אני מציע איפוא שהכנסת תדון בקיצוץ ובמשמעותו, ותרים קולה בתביעה לבטל קיצוץ זה בהקדם ולהחזיר לחינוך היסודי ולחטיבות הביניים מה שנלקח מהם.

הי"ר ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לשר החינוך והתרבות, לתשובה.

שר-החינוך והתרבות י. אלון:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. במסגרת הקיצוצים בתקציב משרד החינוך והתרבות לשנת הכספים 1970/71 נאלץ המשרד, בליט ברירה ובאישור הכנסת, לקצץ מן התקציב סכום שדי שהיה קטן ממה שהוצע בהכנסת תדון היה מספיק כדי להעיק עלינו מאוד בתיכונן מערכת השעות. למעשה קוצץ מן התקציב סכום של 3.5 מיליון לירות מתקן שעות ההוראה של כיתות א' עד ט', לרבות, כאמור, חטיבות הביניים. הקיצוץ בתקנים נעשה למרות התנגדותי שהובאה לידעת הכנסת, ואף הרשיתי לעצמי להטביע אותה מטבע שציטט כאן, בצדק, חבר-הכנסת שלום לוי — שהקיצוץ בתקציב משרד החינוך והתרבות יפגע בבשר החי של פעולות החינוך.

מבחינה נומינלית מגיע הקיצוץ ל-1.6% מההוצאות לתקני הוראה בכיתות א' עד ט'; אולם בהתחשב בעובדה שפיתוח א' עד ד' פעולות כבר עתה בתקן מינימלי של 24 שעות שבועיות, ובחינוך המיוחד יש להתחשב בגורמים אחרים, לא קיצוץ בתקנים של כיתות

של בית-הספר היסודי, לרבות סעיפי הטיפוח, כגון יום לימודים ארוך, הקצבה והוראה מסייעת. ולפי הוראות המשרד מיום י"ח בתמוז תש"ל — 22 ביולי 1970 הפחיתו בשנת הלימודים תשל"א שתי שעות שבועיות מכל שעות התקן של כל אחת מכיתות ז', ח', ט' בחטיבת הביניים.

משרד החינוך החליט על הפחתה זו לאחר שנאלץ להשלים עם הקיצוץ בתקציב החינוך בסך 5 מיליון לירות שגזרה עליו ועדת שרים. אני יודע ששר החינוך התנגד בכל כוחו לקיצוץ בתקציב החינוך, ואף עלה בידו להעמיד את הקיצוץ על 5 מיליון לירות בלבד במקום 15 מיליון שנדרשו. אולם למרבה הצער, לאחר שמשרד החינוך קיבל את הדין בעניין זה, החליט לממש את הקיצוץ בבית-הספר היסודי ובחטיבות הביניים על-ידי הפחתה בשעות הלימודים בבית-הספר היסודי וחטיבת הביניים. קיצוץ זה בשעות הלימודים מהווה לדעתי פגיעה חמורה ברמת החינוך והוא מהווה עירעור נוסף של גדבכים בחינוך היסודי והעממי בישראל.

אמנם משרד החינוך הסמיק את מנהלי בתי-הספר היסודיים לקבוע, לפי הבנתם, את המקצועות שבשעות ההוראה המיועדות להם תחול ההפחתה, בתנאי שלא יצומצם מספר שעות הלימודים בכיתות המקבלות 24 שעות לשבוע בלבד, ובתנאי שלא יופחתו יותר משעתיים בכיתה אחת. עם זאת החליט משרד החינוך בעצמו מאילו מקצועות יופחתו השעות בחטיבת הביניים. אך אם נבדוק את פירושו המעשי של קיצוץ זה, הרי נמצא שבמקרים רבים הופחתו שעות הלימודים במקצועות כגון עברית, דברי-הימים ואנגלית, וילדי ישראל, ובכללם טעוני טיפוח ושבי גולה, לומדים השנה פחות עברית, תנ"ך, דברי-הימים או שפה זרה. ברוב המקרים צומצמה בעיקר הוראת מקצועות ה"הכשרה", דהיינו מלאכה וחקלאות ואף מוסיקה וציור. מקצועות ה"הכשרה" או האמנות והאומנות נדחקו משר-כבר הימים לקרן זווית בחינוך העברי. על מצב הספורט בבית-הספר כבר דובר מעל במה זו. מערכת השיעורים בחינוך היסודי מקצה לחינוך המוסיקלי של ילדי ישראל שעה בשבוע, והוא הדין לציור.

בית-הספר הממלכתי, המבוסס על סעיף ב' בחוק החינוך הממלכתי, שבו מדובר על אימון במלאכה ובחל"אות, מתיימר להגשים זאת בשתי שעות הוראה בשבוע. עתה בא הקיצוץ הנוסף בתקן והוא ביטל למעשה הוראת חלק ממקצועות אלה במוסדות רבים. ואני מכיר בתי-ספר בישראל שבהם יש כיתות שתלמידיהן אינם מקבלים עתה כל חינוך לאמנות.

רבותי, הוראת האמנות והמלאכה מכוונת לא להכשרת אמנים ובעלי מלאכה, אלא לחינוך ההרמוני והשלם של ילדינו. הוראת האמנות והמלאכה נועדה לטפח את ההבנה וההערכה של העוסקים בהם ולפתח ביטוי עצמי יותר באמצעות האמנות. החינוך למלאכה ואמנות מכין בעצם את השתתפותו של התלמיד — אורח העתיד — בהנאה מהתרבות הלאומית והאנושית. הוא מבשר אותו לשמור עליהם. והוא אף מפתח מיומנויות חשובות ביותר לחיי האדם במאה העשרים.

חכמיו וזרונם לברכה אמרו בפרקי אבות: "יש קונה עולמו בשעה אחת ויש מאבד עולמו בשעה אחת". נדמה לי שאין לקנות עולמו של אומנות ואומנות בשעה אחת. אולם כאמור, גם אפשרויות ההוראה בתחומי לשון עברית, תנ"ך, שפה זרה ועוד נעשו עתה מצומצמות יותר. התבוננות כלשהי בצרכי החינוך בישראל, משימותיו

חוברת ה', ישיבה קכ"ב, ד' כסלו תשל"א (2 דצמבר 1970)

— הצעות לסדר-היום (אלון, קשת, ש. לוי); הודעה אישית של חבר-הכנסת מ. סנה (קשת, סנה); הודעת יושב-ראש הישיבה (קשת) —

חומרת הקיצוץ, אם כי נראה לי שהוא הגוים קמעה. העובדה שהרשינו למורים לבחור בעצמם במה לקצץ מעידה שעשינו את הדבר באופן סלקטיבי ולא באופן מיכני, על מנת שהנוק יהיה מינימלי; ואכן מומחי המשרד טוענים שהנוק הוא שולי ביותר, אבל אני אינני מוכן להשלים גם עם נוק שולי.

אני מציע איפוא שהצעת חבר-הכנסת שלום לוי תועבר לדיון בוועדה משותפת של ועדת הכספים וועדת החינוך והתרבות. שם נקיים דיון ענייני בנושא, וחבר-הכנסת לוי ימצא את עצמו יחד אתי בצד אחד של המתרס.

הי"ר ב.צ. קשת:

חבר-הכנסת לוי, האם אתה מסכים להצעת שר החינוך והתרבות להעביר את הנושא לוועדה משותפת של ועדת הכספים וועדת החינוך והתרבות?

שלום לוי (המערך, עבודה-מפ"ם):
אני מסכים.

הי"ר ב.צ. קשת:

נצביע על ההצעה להעביר את ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת שלום לוי לוועדה משותפת של ועדת הכספים וועדת החינוך.

הצבעה

ההצעה להעביר את העניין לוועדה משותפת של ועדת הכספים וועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

אלה. למעשה בוצע קיצוץ של 3% משעות התקן של כיתות ה' עד ט' ולא של א' עד ד'. עם זאת, אני מרוצה כי לפחות שום מורה לא פוטר כתוצאה מן הקיצוץ.

לאחר שבוצע הקיצוץ האמור בתקנים, עשיתי במיטב יכולתי כדי להחזיר את המצב לתקנו. עוד ב-26 באוגוסט 1970 כתבתי לחבר-הכנסת שלום לוי, בתוקף תפקידו כמזכיר הכללי של הסתדרות המורים, כי אנעשה במיטב יכולתי, בעת הדיון עם משרד האוצר על תקציב 1971/72, כדי שהקיצוצים בתקנים בשעות ההוראה יהיו לשנת הלימודים הנוכחית בלבד ולא יהיו תקדים לתקציב השנה הבאה. אין אנו יכולים להשלים עם קיצוץ קבוע של תקני הוראה, וזוהו צודק חבר-הכנסת שלום לוי: יש להימנע מהפיכת הקיצוץ של השנה השוטפת לתקדים לשנים הבאות. ראינו בקיצוץ הזה אקט חד-פעמי.

עם היערכות משרד החינוך והתרבות לשנת הכספים הקרובה, רצוני להודיע לכנסת כי בעקבות הדיונים התקיימו ציבים לשנה הבאה כבר הבטיח האוצר להחזיר את התקנים שקוצצו — וזאת במסגרת התקציב לשנת 1971/72 — בתנאי שהדבר יאושר על-ידי ועדת הכספים של הכנסת, אשר בשעתה יזמה את הקיצוצים בכל המשרדים.

ב-24 בנובמבר 1970 פניתי אל יושב-ראש ועדת הכספים, חבר-הכנסת קרגמן, בבקשה בכתב להביא נושא זה לדיון דחוף ביותר בוועדה. אני סמוך ובטוח שוועדת הכספים תיתן ידה לתיקון המעוות.

אין חילוקי דעות ביני לבין חבר-הכנסת לוי בדבר

ג. הודעה אישית של חבר-הכנסת מ. סנה

הי"ר ב.צ. קשת:

הודעה אישית לחבר-הכנסת משה סנה.

משה סנה (מקי):

כנסת נכבדה. בדיון הקודם על הצעות לסדר-היום, בישיבת הכנסת מיום 18 בנובמבר שנה זו, נשמעו הערות אחדות שפגעו בי, וברשות היושב-ראש אני גיב עליהן בקצרה.

א) שר הבטחון משה דיין מצא "טעם לפגם" בכך שהעליתי את הצעתי למרות העצה שהשיא לי לוותר עליה. ובכן, חבר הכנסת, בימותי הפרלמנטריות, איננו חייב לקבל את עצתו של השר הנוגע בדבר. אם יש במקרה דגן טעם לפגם, הרי הוא ישנו, לדעתי, בנסיגה של נציגי הרשות המבצעת, של שר, להטיל ספק בזכותו של איש הרשות המחוקקת, של חבר הכנסת, להעלות לדיון נושא הנראה לו חיוני.

הי"ר ב.צ. קשת:

חברי הכנסת, אני עוד חייב לכם הודעה. הודעתי פעמיים לחבר-הכנסת אבנרי שאגיב על מה שקרה כאן. לידיעתכם, הגיבתי, מתוך גיהול שיחות בפתקים עם חבר-הכנסת גרוס וחבר-הכנסת אבנרי. הכל בא על תיקונו

ד. הודעת יושב-ראש הישיבה

והעניין הוסדר. אותם הביטויים שלא גראו ליושב-ראש הישיבה הוצאו מן הפרוטוקול.

חברי הכנסת, הישיבה הבאה — ביום שני, בשעה 16.00. ישיבה זו נעולה.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות ק"כ-קב"ב

- א. שאילתות.
- ב. חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 11), תשל"א-1970 (קריאה ראשונה).
- ג. חוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (רישום ציוד וגיוסו) (מס' 2), תשל"א-1970 (קריאה ראשונה).
- ד. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על אגיות) (תיקון), תשל"א-1970 (קריאה ראשונה).
- ה. חוק לתיקון פקודת המבחן, תשל"ל-1970 (קריאה ראשונה) - תשובת השר.
- ו. חוק דיני החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), תשל"א-1970 (קריאה שנייה ושלישית).
- ז. חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 2), תשל"ל-1970 (קריאה ראשונה).
- ח. חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 8), תשל"א-1970 (קריאה ראשונה).
- ט. חוק השכירות, תשל"ל-1970 (קריאה ראשונה) - תשובת השר.
- י. חוק המכר (מכר-טובין בין-לאומי), תשל"ל-1970 (קריאה ראשונה).
- יא. חוק לתיקון פקודת העדות (מס' 9), תשל"ל-1970 (קריאה ראשונה).
- יב. חוק המיטלטלין (הוראות משלימות), תשל"ל-1970 (קריאה ראשונה).
- יג. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (הארכת גיל שירות מילואים), תשל"א-1970 (קריאה שנייה ושלישית).
- יד. חוק התקנים (תיקון מס' 2), תשל"א-1970 (קריאה שנייה ושלישית).
- טו. חוק גירדות ערך (תיקון מס' 2), תשל"א-1970 (קריאה שנייה ושלישית).
- טז. הצעות לסדר-היום.
- יז. חוק הואי חשבון (תיקון), תשל"ל-1970 (קריאה ראשונה).
- יח. חוק דיני העונשין (בטחון המדינה, יחסי חוץ וסודות רשמיים) (תיקון מס' 2), תשל"ל-1970 (קריאה ראשונה).
- יט. חוק רשות השידור (תיקון מס' 3), תשל"ל-1970 (קריאה ראשונה).
- כ. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 31), תשל"ל-1970 (קריאה ראשונה).
- כא. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 32), תשל"ל-1970 (קריאה ראשונה).
- כב. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 33), תשל"א-1970 (קריאה ראשונה).
- כג. חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 6), תשל"א-1970 (קריאה ראשונה).
- כד. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל - שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תשל"א-1970 (קריאה ראשונה).
- כה. חוק הסעד המשפטי, תשל"א-1970 (קריאה ראשונה).
- כו. חוק לתיקון פקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) (מס' 2), תשל"א-1970 (קריאה ראשונה).
- כז. חוק לתיקון פקודת סדרי השלטון והמשפט (מס' 13), תשל"א-1970 (קריאה ראשונה).
- כח. חוק החזרת תשלומים (אגרות טלוויזיה), תשל"א-1970 (קריאה ראשונה).
- כט. חוק הטיס (עבירות ושיפוט), תשל"א-1970 (קריאה שנייה ושלישית).
- ל. התערערויות ביחסי העבודה (הצעת חבר-הכנסת מ. אביזוהר).
- לא. תמריצים להכוונת אוכלוסין לערי הפיתוח (הצעת חבר-הכנסת י. יפרח).
- לב. חוק לתיקון פקודת העדות (מס' 8), תשכ"ט-1969 (קריאה ראשונה).
- לג. חוק התיכנון והבנייה (תיקון מס' 2), תשכ"ט-1969 (קריאה ראשונה).
- לד. חוק רשות הנמלים (תיקון), תשכ"ט-1969 (קריאה ראשונה).
- לה. חוק ועדות חקירה (תיקון), תשל"ל-1970 (קריאה ראשונה).

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות ק"כ-קב"ב

131. ש. י. גרוס (אגודת ישראל): בידור קלוקל והסכנה החינוכית.
132. י. קורן (המערך, עבודה-מפ"ם): שיתוף בין משרד החינוך והתרבות לבין ההסתדרות הציונית העולמית להעמקתו ולהרחבתו של החינוך היהודי בגולה.
133. מ. בגין (גח"ל): הקמת קריות עם תושבים יהודים בערי ארץ-ישראל.
134. ש. לוין (המערך, עבודה-מפ"ם): הקיצוץ בשעות הלימודים בבית-הספר היסודי ובחטיבת הביניים.

ג. מסקנות ועדת המשנה לענייני ספורט (של ועדת החינוך והתרבות)

למועצת את המצב שבו בלתי-מוצלחים כיום מיתקני הספורט של בתי-הספר בשעות אחרי הצהריים והערב ומיתקני הספורט של אגודות הספורט בשעות שלפני הצהריים.

יש לעודד פעילות ספורטיבית עממית המתבצעת על-ידי רבבות אזרחים. על מנת לאפשר משימה זו ממליצה הוועדה התקנתם ובנייתם של מיתקני ספורט מתאימים במקומות ציבור כגון: חניונים, אכסני יות נוער, שפת הים, אתרי נופש, מפעלים המעסיקים עובדים רבים וכיוצא באלה; מיתקנים אלה יעודדו את הפעילות הספורטיבית לשמה, אך אלה לא יוקמו על חשבון הספורט הייצוגי.

במטרה לעודד את הספורט העממי ממליצה הוועדה לפני משרד החינוך והתרבות על עידוד המסגרות המקיימות פעילות ספורטיבית זאת (בבתי נוער, אגודות חובבים וכיוצא באלה).

במטרה לעודד את הספורט העממי תינתן גם תשומת-לב לאותם אזרחים השומרים דיני דת ישראל.

הוועדה ממליצה לפני משרד החינוך והתרבות להתמיד ולחזק את המגמה להקמת חוגי ספורט בבתי-הספר בשעות אחרי הצהריים וכן להפעיל מרכזים לילדים מחוגים בתחום הספורט החל בכיתות הראשונות של בית-הספר היסודי.

הוועדה רשמה לפניו בסיפוק את המגמה שלפיה יאפשר הסכם בין מכוני וינגייט הקיים לבין אוניברסיטת תל-אביב מתן תואר אקדמי ראשון לבוגרי המכון בחינוך גופני, במשולב בנושא עיוני אחר שילמדו אותו באוניברסיטה. הסדר זה ימלא את החסר בהכשרת המורים לחינוך גופני אצלנו ויאפשר הכשרה ברמה גבוהה.

בישיבת הכנסת מיום ' באדר ב' תש"ל (18 במארכ 1970) העלה חבר-הכנסת ד. מילמן הצעה לסדר-היום בדבר רמת הספורט והחינוך הגופני בארץ ובעיותיהם. הכנסת החליטה להעביר את הדיון בעניין לוועדת החינוך והתרבות.

ועדת החינוך והתרבות הטילה על ועדת המשנה לענייני ספורט לדון ולסכם בנושא ההצעה הנ"ל. ועדת המשנה לענייני ספורט שמעה את דעת מומחי משרד החינוך והתרבות ולאחר דיון ועיון במסמכים הרלבנטיים קיבלה את המסקנות הבאות:

1. ועדת הספורט ממליצה לפני משרד החינוך והתרבות הנהגת שעה שלישית לחינוך גופני בכל בתי-הספר, כמקובל במתקנות שבמדינות. הוועדה מציגת בסיפוק את העובדה שהנהגה שעה שלישית לחינוך גופני בבתי-הספר שנהוג בהם יום לימודים ארוך.

2. ועדת הספורט קובעת בצער רב שהתקנה לפיה יש להנהיג שעותיים לנושא החינוך הגופני בכל בתי-הספר בארץ אינה מתבצעת כרוחה וכלשונה. חלק ניכר מילדי ישראל שבמסגרת בית-הספר היסודי אינם זוכים אלא לשעה אחת בלבד של חינוך גופני ולעתים אף לא לזאת. מחל זה קיים במקרים רבים ברשתות החינוך הממלכתי-הדתי והחינוך העצמאי. ועדת הספורט קוראת לכל הנוגעים בדבר לעשות למען תיקון המצב העלול לפגוע קשות בכשרה הגופני של רבבות מילדינו על כל המשתמע מכך.

3. הוועדה ממליצה לפני משרד החינוך והתרבות, הרשויות המקומיות ואיגודי הספורט בארץ למצוא דרכים שתאפשרנה גיבול מקסימלי ויעיל, בכל שעות היום והערב, של מיתקני הספורט הקיימים שעומדים לרשות אגודות הספורט בבתי-הספר השונים. יש

ד. מסקנות והמלצות ועדת החינוך והתרבות בנושא מעמד (סטטוס)

המורה בישראל

עמידות הסטטוס תיקבע על-ידי הערכת החברה את התפקיד והערכת המורה את עצמו ומקצועו.

4. העלאת סטטוס המורה בישראל תיעשה בשלושה מישורים.

א. המורה העל-יסודי

1. כדי לקבוע את סמכותו של המורה כבר-סמכא בנושאי חינוך והוראה יש להעמיק את ההכשרה הבסיסית המקנה את המקצוע. יש לחתור להכשרת יתר של המורה בכל שלבי החינוך - גן-הילדים, בית-הספר היסודי ובית-הספר העל-יסודי.

2. יש לשאוף להקניית רמה אקדמית לכל שלבי ההוראה בישראל, הן על-ידי הכשרת המורה במוסדות אקדמיים ומתן תעודה, הן על-ידי הצמדת מוסדות הכשרת המורים לאוניברסיטאות והן באמצעים אחרים.

3. תפוח מערכת השתלמויות מתמידות למורים בכל המקצועות הנלמדים בבתי-הספר. יעודכן המורה בקצב המשתנה של תחומי

בישיבת הכנסת ביום כ"ט בטבת תש"ל (7 בינואר 1970) העלה חבר-הכנסת א. כץ הצעה לסדר-היום על בעיית מעמדו של המורה במדינה. הכנסת החליטה להעביר את העניין לוועדת החינוך והתרבות.

להלן מסקנות הוועדה:

1. ועדת החינוך והתרבות של הכנסת דנה במעמדו של המורה בישראל, בגורמים המשפיעים על עיצוב אופיו המקצועי ובדרכים לפתרון הבעיות הכרוכות בנושא זה.

2. הוועדה הקדישה אחת-עשרה ישיבות לדיון בנושא הנ"ל. בפרק זמן זה הופיעו לפניו נציגי הסתדרות המורים, איגוד המורים העל-יסודיים, איגוד בתי-הספר התיכוניים, איגוד המנהלים העל-יסודיים, מרצים מן האוניברסיטאות וכן נציגי משרד החינוך והתרבות. המומחים האירו את הבעיה מנקודות מבט שונות, ובהלך הגישו תזכירים שהוגחו על שולחן הוועדה.

3. הוועדה קובעת כי יש להבטיח למורה בישראל את המעמד הראוי לו לאור חשיבותו של נושא החינוך.

10) תינתן אפשרות למורה לשלב את עבודתו במחקר החינוכי, הסוציולוגי, הפסיכולוגי ובתחום מקצועות ההוראה תוך העמדתם של המוסדות והכלים הדרושים לרשותו לשם עבודת מחקר המשולבת בהוראה.

ג. גמול

11) העלאת רמת השכר והטבת תנאי עבודתו של המורה אינן הגורם הבלעדי בקביעת הסטטוס של המקצוע בישראל. מצד שני רואה הוועדה בהעלאת שכר המורה אחד מן הגורמים החשובים להרמת יוקרתו בעיני הציבור ולמישיכת גברים צעירים למקצוע (ראה סעיף 7).

12) הוועדה מציינת בצער כי כיום מצוי שכרו של המורה ברשימת מקבלי הגמול הנמוך בחברה; תופעה זו גורמת לסיכסוכי עבודה, לנשירה מן המקצוע ולהנמכה ניכרת של מעמד המורה בישראל.

13) יש להעלות את שכר היסוד של המורה ולהעמידו במקביל לשכרם של העוסקים במקצועות אקדמיים אחרים.

14) יש לשאוף לשינוי במערכת המרכיבים של שכר המורה. מערכת זו צריכה להיבנות על יסוד מרכיבים שונים מן הנהוג עתה. גורמיה יהיו, מלבד הוחק ודרגת השכלה, גם גמול למאמץ נוסף, אחריות יתר, יזמה, השתלמויות וסולמות קידום בהתאם לערכיה של מערכת החינוך.

15) ועדת החינוך והתרבות של הכנסת מגישה הצעות אלה במגמה להעלות את מעמדו של המורה בישראל. הגשמתן המהירה והיעילה על ידי כל הגורמים האחרניים על ביצוע החינוך במדינה, ובראשם משרד החינוך והתרבות, המורים ואירגוניהם, תתרום להשגת מטרה זו.

המדע, שיטות ההוראה ופני החברה. מערכת ההשתלמויות תיקבע כחובה ותבוצע על חשבון ימי הוראה ועל חשבון ימי פגרה של המורה.

4) בתחומי החינוך ובתחומי גיהול המוסד החינוכי יקבל המורה אוטונומיה גדולה מזו הנהוגה כיום, ותינתן לו האפשרות לפיתוח יזמות, ניסוי של שיטות ועצמאות יתר בהחלטות לגבי תלמידיו. כן תינתנה אפשרויות לפיתוח יזמות וניסויים לזרועות הפדגוגיות של אירגוני המורים.

5) יומלץ לפני המוסדות המקצועיים לפתח מערכת של סייגים לגבי המועמד להוראה. מערכת זאת תיקבע כדי שתישמרנה מסגרות האתיקה המקצועית, רמה מקצועית גבוהה ואחריות הדדית בין המורה לבין האיגודים המייצגים אותו.

6) תחושת הייעוד של המורה במקצועו ובנושא הוא תנאי להעלאת מעמדו. תיקבע מערכת של זכויות וחובות במישור הפדגוגי וזו תתרום לייצוב ועיצוב מעמדו של המורה בחברה הישראלית ולהכרה גוברת בשליחותו.

ב. המעמד

7) בריחת גברים צעירים מן המקצוע פוגעת ביוקרתו. יושקע מאמץ מיוחד על מנת למשוך צעירים מוכשרים אל ההוראה.

8) המורה ישולב בחיי הקהילה בה הוא עובד ויוקצה לו מעמד ראוי במוסדותיה.

9) המורה ישולב בכל שלבי התיכנון של המדיניות החינוכית ותינתן לו, - במישרין או לאירגונו - זכות הבעת דעה בכל אחד מן הדרגים העוסקים במינהל ובעיצוב פני החינוך בארץ.

סיכום הישיבות

- ישיבה ק"ב (ב' בכסלו תשל"א – 30 בנובמבר 1970)**
היו"ר – ר. ברקת; צ. צימרמן.
- א. יושב-ראש הכנסת ר. ברקת בירך את נשיא המדינה זלמן שזר במלאת לו שמונים ואחת שנה.**
- ב. מזכיר הכנסת ח. ליאור הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.**
- ג. שר-התחבורה ש. פרס השיב על 13 שאלות של חברי הכנסת: ש. תמיר, ש. רוזן, י. תמיר, ע. פיגור, מן, מ. בן-פורת, מ. אבימחה, מ. סנה, ר. ארזי, ג. פת, א. ורדיגר.**
- שר-הדואר ש. פרס השיב על שאלתה של חבר-הכנסת מ. פרוש.**
- ד. שר-התחבורה ש. פרס הביא לקריאה ראשונה חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 11), תשל"א-1970. בוויכוח השתתפו: י. נחושתן, ש. ארבל-אלמוזלינו, ש. ארליך, ג. האונגר, י. תמיר, ד. זכין, א. ורדיגר, מ. וילנר, א. אבנרי, ש. לורנץ, ז. שובל, א. שוסטק. שר התחבורה השיב למתווכחים.**
- הוחלט: להעביר את החוק לוועדת הכלכלה.**
- ה. שר-התחבורה ש. פרס הביא לקריאה ראשונה חוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (רישום ציוד גיוסו) (מס' 2), תשל"א-1970. בוויכוח השתתף א. אבנרי. שר התחבורה השיב לו.**
- הוחלט: להעביר את החוק לוועדת החוץ והבטחון.**
- ו. שר-התחבורה ש. פרס הביא לקריאה ראשונה חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על אניות) (תיקון), תשל"א-1970. בוויכוח השתתפו: מ. וילנר, א. אבנרי, שר התחבורה השיב למתווכחים.**
- הוחלט: להעביר את החוק לוועדת הכלכלה.**
- ישיבה קכ"א (ג' בכסלו תשל"א – 1 בדצמבר 1970)**
היו"ר – ט. סנהדראי;
- א. מזכיר הכנסת ח. ליאור הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.**
- ב. י. ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת) הודיע על החלטת ועדת הכנסת להעביר את הצעת החוק של חבר-הכנסת ארזי – חוק שירות המדינה (משמעת) (תיקון מס' 2), תשל"א-1970 – לוועדת החוקה, חוק ומשפט.**
- ג. י. ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת) הודיע על חילופי גברי בוועדת העבודה.**
- ד. שר-הבטחון מ. דיין השיב על 10 שאלות של**
- חברי הכנסת: א. אבנרי, ש. תמיר, מ. וילנר, י. תמיר, ש. לורנץ, ת. טובי.**
- ה. בהמשך הדיון על חוק לתיקון פקודת המבחן, תשל"א-1970, קריאה ראשונה, השיב שר-הסעד מ. חוני למתווכחים.**
- הוחלט: להעביר את החוק לוועדה שתקבע על-ידי ועדת הכנסת.**
- ו. שר-האוצר פ. ספיר הביא לקריאה ראשונה חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 8), תשל"א-1970. בוויכוח השתתפו: א. גולדשטיין, ע. אמוראי, א. מלמד, ש. רוזן, ש. לורנץ, י. שערי.**
- ישיבה קכ"ב (ד' בכסלו תשל"א – 2 בדצמבר 1970)**
היו"ר – ב. צ. קשת.
- א. מזכיר הכנסת ח. ליאור הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.**
- ב. י. גרוס הגיש הצעה לסדר-היום בדבר בידור קלוקל והסכנה החינוכית. שר-הפנים י. בורג השיב להצעה. ש. כהן הציע להסיר את העניין מסדר-היום. הוחלט: להעביר את העניין לוועדה שתקבע על-ידי ועדת הכנסת.**
- מ. סנה מסר הודעה בדבר הימנעות סיעתו מהצבעה.**
- ג. י. קורן הגיש הצעה לסדר-היום בדבר שיתוף בין משרד החינוך והתרבות לבין ההסתדרות הציונית העולמית להעמקתו ולהרחבתו של החינוך היהודי בגולה. שר-החינוך והתרבות י. אלון השיב להצעה. הוחלט: לקיים דיון על העניין במליאת הכנסת.**
- ד. מ. בגין הגיש הצעה לסדר-היום בדבר הקמת קריות עם תושבים יהודים בערי ארץ-ישראל. סגן ראש הממשלה י. אלון השיב להצעה. מ. סנה הציע להסיר את העניין מסדר-היום.**
- הוחלט: להעביר את העניין לוועדה שתקבע על-ידי ועדת הכנסת.**
- ה. ש. לוי הגיש הצעה לסדר-היום בדבר הקיצוץ בשעות הלימודים בבית-הספר היסודי ובחטיבת הביניים. שר-החינוך והתרבות י. אלון השיב להצעה.**
- הוחלט: להעביר את העניין לוועדה משותפת של ועדת הכספים וועדת החינוך והתרבות.**
- ו. חבר-הכנסת מ. סנה מסר הודעה אישית.**
- ז. יושב-ראש הישיבה ב. צ. קשת הודיע שביטויים מסוימים, שנאמרו בישיבה על-ידי חברי-הכנסת ש. י. גרוס וא. אבנרי, הוצאו מן הפרוטוקול.**